

of the Grihastha Katuka ; Sam 1570 the *Tyamalam* from the Lankamatam influenced by the Vesahadhara vija and S 1572 from the Nagapuriyatapagama under the influence of Upadhyay Parsvachandra (or Pasa chandra) the *malam* called after him इत्यादि यत्, तत् तपागच्छपद्यापस्यनुवादमायमेव क्लिप्तमस्ति ।

किञ्चैकादशपद्यस्य स्वोपज्ञपातुचिन्तामणिटीकायाम्
 “नामपातुचिन्तेपविस्तरस्तु श्रीगुणरत्नसूरीन्द्रविरचितक्रियारत्न
 समुच्चयग्रन्थादवसातव्यः” इति गुणरत्नसूरीन्द्रस्य नाम निदि
 तमस्ति ।

गुणरत्नसूरीन्द्रस्तु क्रियारत्नसमुच्चयान्ते :—

“काळे पद्मसपूर्ववत्सरमिते श्रीविक्रमार्काद्गते ” इत्या
 दिना वि० सं० १४९९ मितं स्वयमेव नैमं समय क्लिप्तवान् ।
 तस्मादर्थाधीन एवासौ भीहपकुलगणितः ।

अमुष्य च विनिर्मित कवचमेक एवायं ग्रन्थोऽस्मादिर्वा
 लूपरनगरस्यमाण्डागारे निरायासेन समासादितः; अय कश्च
 नाम्नाऽपि ग्रन्थ एतद्विरचितोऽस्ति नवेति वक्तुं न शक्यत ।

परमायतोऽयं कविकल्पद्रुमः कवीनां कल्पद्रुम एव । यद्यपि
 बोपदेवकृतोऽप्येको ग्रन्थः कविकल्पद्रुमनामाऽस्ति, परञ्च नैता
 द्दृक् कविरतामात्रेण इति निरीक्षकेभ्यः समक्षमेव मधिप्यति ।

यदिभूताम् परव मापवः क्रियापरायणा भासन् । एतद्
 चिदं समुदायानुराधन स्यादधमणादिभिर्दत्तं पञ्चाशान्दिकं ना
 र्पना सुकृपान् । ऋ० दाना ऋ० धीपति ऋ० गणपतिप्रमुखा
 लुङ्गापतमपास्य धीरेवधिमस्यूरिपार्श्वे प्रमृग्य तन्निभया वारि
 श्यामा बभूवशांसः । सण्णं कश्चिद् प्रातिर्नं द्वात्वा गजाशिरा
 श्यामास । _____ तदानीं विक्रमसं०
 द्वापत्र्यपिक्रमस्यदशमत्त १५६२ वर्षे सम्प्रति सायना न ६६
 पयमायान्तीत्यादिमरुपमापरकटुकनाम्नो मृहस्याद् अिस्तु
 तिक्रमवशासितात्कटुकनाम्ना मनोत्पत्तिः । तथा वि० सं०
 समुत्सपिक्रमस्यदशमत्त १५७० वर्षे लुङ्गापताभिगत्य वीज्राण्य
 वपपरण वीज्रावतीनाम्ना मर्तं प्रवर्तितम् । तथा वि० सं०
 दिमसुत्यापिक्रमस्यदशमत्त १५७२ वर्षे मागुरीयतपागणाभिर्गत्य
 उपाप्यापार्श्वेवनेन सनाम्ना मर्तं प्राकृष्टम् इति क्रिस्ति.
 मस्ति ।

तस्मात् ब्रह्मीयपोडशमत्तस्यप एवासीदयमपि श्री
 दर्पकुसुमभिः ॥

इन्दियन् एन्टिकरी The Indian Antiquary नामक
 [संस्कृत Vol. XI Page 256 डिस्ट्रिक्ट् रिपोर्ट् मास दि
 १५ संवत्से तु Hemavimala, Sam. 1562 the Kataka-
 separated from the Trustukamatam founder

of the Grihastha Katuka Sam 1570 the *Zyamalam* from the Lunkamatham influenced by the Venahadhara vija and S 1572 from the Nagapuriyatapagana under the influence of Upadhyay Parvachandra (or Pasa chandra) the *malam*, called after him इत्यादि पद्, तद् तपागच्छुपहासस्यनुपादमायमन लिखितमस्ति ।

क्रिश्चैकादशपञ्चस्य स्वोपहासतुम्भितामणिटीकायाम्
 “नामपातुविश्लेषविस्तरस्तु श्रीगुणरत्नसूरीन्द्रविरचितक्रियारत्न
 समुच्चयग्रन्थाद्वसावभ्य ” इति गुणरत्नसूरीन्द्रस्य नाम निदि
 तमस्ति ।

गुणरत्नसूरीन्द्रस्तु क्रियारत्नसमुच्चयान्तेः—

“काष्ठे पद्मसपूर्वपत्तरमिते श्रीविक्रमार्काङ्गते ” इत्या
 दिना वि० स० १४६६ मित स्वयमेव मैत्रं समप लिखितयाम् ।
 तस्मादर्थापीन एवासौ श्रीहर्षकुल्लगणिः ।

अमुष्य च विनिर्मितः कबलमेक एवायं ग्रन्थोऽस्माभिर्वा
 सूवरनगरस्वभाण्डागारे निरायासेन समासादितः; अथ कश्च
 नाम्योऽपि ग्रन्थ एतद्विरचितोऽस्ति मवेति वक्तु न शक्यत ।

परमायतोऽय कश्चिदल्पद्रुमः कृषीर्मा कल्पद्रुम एव । यद्यपि
 बोपदेशकृतोऽप्येको ग्रन्थः कश्चिदल्पद्रुमनामाऽस्ति, परञ्च नैता
 एव रुचिरतामायच इति निरीक्षकेभ्यः समस्तमेव मधिष्यति ।

यमि'सृताय बहव' मापनः क्रियापरायणा आसन् । एतन्
 पिण्डं समुत्थायानुगमनं तत्पाथमणादिरिदं पञ्चाभादिकं मा
 त्पना मुक्तवान् । ऋ० इना ऋ० भीपति ऋ० गणपतिप्रमुखा
 लुङ्गापतपपास्य भीहमरिपममूरिपार्थे प्रवश्यं तमिभया पारि
 श्रमाया बभूवसः । सपन्नं कश्चिद् मतिनं हात्वा गणाभिष्ठा
 पयामाम । ----- तदानीं विद्यमानं
 द्वाषष्ट्यधिकपञ्चदशत १५६२ वर्षे सम्पति साधना म हक
 पथमापान्तीत्यादिरूपणापरकटुकनाम्नो गृहस्थात् त्रिस्तु
 तिकमतवासितारकटुकनाम्ना मनात्पति । तथा वि० सं०
 मसुत्यधिकपञ्चदशत १५७० वर्षे लुङ्गामताभिगस्य वीमाग्य
 यपपरण बीनामतीनाम्ना मते प्रवर्तितम् । तथा वि० सं०
 द्विमसुत्यधिकपञ्चदशत १५७२ वर्षे नागपुरीयतपागणाभिर्मस्य
 उपाप्यापपाचपन्नेण स्वनाम्ना मते माहुक्कतम्' इति लिखित
 मस्ति ।

तस्मात् वैश्वीयचौदशतान्दसपय एवासीदयमपि भी
 हपञ्चसगणिः ॥

इन्दियन् एन्टिकेरी The Indian Antiquary नामक
 पुस्तके Vol. XI Page ३५६ इतिद्विकम् रिपोर्टम् आह दि
 जनाम् संबन्धे तु Hemavimala, Sam. १५६२ the Katoke-
 separated from the Tristotikamatam, founder

श्रीहर्षकुलगणिविरचित
कविकल्पद्रुमः ।

महामहोपाध्यायश्रीऋषिघासागरगणिवृहस्पत्यो नमः ।

अर्हं प्रणम्य श्रीसिद्धहेमलक्षणसङ्गता ।
साभिषेयाः प्रकाश्यन्ते पञ्चदशघेन घातव ॥ १ ॥
छादौ धक्ष्येऽनुषधानां सर्वघातुनिवासिनाम् ।
फलानि, तेष्वकारं स्यात् सुम्बोश्चाराय जीववत् ॥२॥
आकार आदित इतीदनिषेधाय क्तयोर्मयेत् ।
मिन्नषद्वेदनिषेधादिहेतुश्चारम्भमाययो ॥ ३ ॥
प्रमेदित प्रमिन्नञ्च यथा मिन्न ष मेदितम् ।
अनेनेति नषा भाधारम्भ इत्यत्र कीर्तित ॥ ४

एतत्कविकल्पद्रुमस्यैकादशपत्ररूपाः सन्ति, तेष्वन्तिमपत्रं
 बंमात्रस्य स्वोपहृतावधिन्वामणिनाम्नी टीकाऽपि सद्युपलब्धा ।
 किन्तु समाप्ती “तत्सम्पूतये संपूर्णेषु कविकल्पद्रुमटीका” इति
 छत्वाद्द्रुमीपत्रशब्दं भविष्यति समस्तग्रन्थस्यैव स्वोपहृतीका ।
 परञ्च छत्वाद्द्रुमीपत्रान् कारणात्तराज् याऽसमस्तं चित्तिता
 स्यात् । मय्यज्जुष्यफलमकाश-नामकपद्ये तु यत्र श्लोकस्य
 हेमचन्द्रानुशासनमन्त्रनिर्देशोऽस्ति तस्य शिरोभागे सूत्रादस्य
 विम्बासोऽस्तीति जम् ।

श्रीमहाविजयपाठशास्त्राध्यक्षस्थापकः ।

श्रीहर्षकुलगणिविरचित
कविकल्पद्रुमः ।

परापरोपाख्यापत्रीविद्यासागरगणितुभ्यो नमः ।

अहं प्रणम्य श्रीसिद्धहेमलक्षणसद्गता ।

सामिषेया प्रकाश्यन्ते पद्यघेन घातय ॥ १ ॥

आद्यौ वक्ष्येऽनुषधानां सर्वधातुनिवासिनाम् ।

फलानि, सेष्यकारं स्यात् सुम्बोच्चाराय जीवयत् ॥२॥

४१४०१

आकार आदित इतीदृनिषेधाय च्योर्भवेत् ।

मिन्नघट्टेदृनिषेधादिहेतुश्चारम्भभावयो ॥ ३ ॥

प्रमदित प्रमिन्नश्च यथा मिन्न च भेदितम् ।

४१४०२

अनेनेति नवा मायारम्भ इत्यत्र षीद्वित ॥ ४ ॥

३११२२

इकार इङित् कर्त्तयात्मनेपदसूचक ।

एषतेवदीकारस्तु व्यत्थेभयपदात्मकः ॥ ५ ॥

३११२५

इगितस्त्वग्रनिर्विष्टो यजते यजर्त्तातिवत् ।

३११२६

उति स्वरान्नन्दतिवन्नोऽन्त इत्युदितः स्वरात् ॥६॥

३११२७

अङ्क्वाऽङ्घित्वावद् ऋक्वायामृदितो घेति घेद्फल् ।

३११३२

अषसावदुपा त्यस्यत्युपान्त्यद्द्वस्वनाश ऋत् ॥ ७ ॥

३११३५

ऋकारोऽवशादद्राक्षीद् ऋविष्ठीत्यङ्गविकल्पकृत् ।

३११३६

लृदिद्पुतादीत्यङ्गसूषी लृत्परसौपवेऽग्रामत् ॥ ८ ॥

३११३९

न श्ब्यादि सिष्यदिद् वृद्धेरभावायाहसीदिव ।

३११४१

इङ्माव ऋयोरैदित् ऋयश्च्यैदीति चिचवत् ॥ ९ ॥

३११४३

स्यत्येति ऋयोस्तो न ओदिति स्यात्प्रमाणवत् ।

३११४४

भृगौदीत्यदिति स्तावौ घेद् क्षान्ता क्षमितावदौत् ॥१०॥

१११५६

एकस्यराविति स्ताघशिति स्यादिडभावकृत् ।

अनुस्वारः प्रधातावत्स्वरेत इति सस्थिता ॥ ११ ॥

—

अदादिज्ञापकं कश्चित्यत्र न प्रत्ययोऽचित्वत् ।

१११७१

कश्चर्यनञ् इत्युक्तेर्यङ्नुयन्ता अघादिषत् ॥ १२ ॥

स्याद्रित्युभयतोभाषा करोति कुर्वते यथा ।

१११९५

१ ११९२

ईमीति, इति गातेवदिङ्ङितेत्यात्मनेपदम् ॥ १३ ॥

१११७९

दिवाथात्रेदकश्चोऽत्र दिवादे श्य स्यतीतिषत् ।

१ १९२

ज्ञानेऽडाश्चेति श्रीति क्तः सत्यर्थे मित्तरूपवत् ॥ १४ ॥

१११७५

स्वादिसूची टकारोऽत्र स्वादे श्नु स्याद्विनोतिषत् ।

कथय स्तनघयीत्यादौ ट्चेमग्राणजेति टित् ॥ १५ ॥

५११८१

द्वितोऽधुरित्यनेन स्यादधुर्नदधुवत् द्विति ।

५११४

द्विसि ष्ट्रिमयद् ज्ञेयो द्वितस्त्रिमगिति त्रिमक् ॥ १६ ॥

११११०

णः स्याच्चुरादये तत्र णिच् चुरादिभ्य ईर्यन् ।

१११११

स एष इण इत्सादाविष्कृषासौ विशेषकृत् ॥ १७ ॥

११११२

तानुष षस्तुदाषर्षस्तुदादः शस्तुदामिषत् ।

११११३

रुषाषर्ष पिदग्र आ रुषां स्वराद् रुणादिवत् ॥ १८ ॥

षप्रयोरेकता कान्ता दाम् दान इति मिद् भवेत् ।

११११४

श्रौत्सादिष्वङ्ग्यदासज्ञानिपेषायेष यच्छति ॥ १९ ॥

११११५

तनादये य उस्तग्र कृग्गतनादेस्तनोतिवत् ।

११११६

दासज्ञाभादकृद्ः स्यादवादेस्यषदातवत् ॥ २० ॥

११११७

शित् क्रयादिज्ञापकोऽग्र आ क्रयादेः क्रीणातिषक्त्वेत् ।

११११८

पानुयन्धोऽङ्प्रत्ययाय क्षमावत् स्यात्पितोऽङ्गिति ॥ २१ ॥

११११९

व्यङ्गनेत इति प्रोक्ष्य कण्ठ्वावेर्यगसूयते ।

म्वादयः शब्दिकरणा उत्सर्गेणाच्छतीतिवत् ॥ २२ ॥

इति सद्गुरुवाग्देवीप्रसादमासाद्य हर्षकुलविहिते ।
कविकल्पद्रुमनाम्नि ग्रन्थेऽयमपूरि पल्लव प्रथम ॥२३॥

इति तपागच्छाधिराजश्रीलक्ष्मीसागरसूरिपट्ट
प्रभावकश्रीसुमतिसाधुसूरिपट्टप्राप्तप्रतिष्ठ-
श्रीहेमविमलसूरिविजयमानराज्ये मण्डि-
तपरिहृतकुलप-कुलचरणगाणिशिष्यह-
र्षकुलप्रणीते सार्थकहेमधातुप्रकटेऽन
वद्यपद्यवन्धे श्रीकविकल्पद्रुमनाम्नि
ग्रन्थेऽनुवन्धफलप्रकाशो नाम
प्रथम पल्लव पल्लवयाम्बभूव ॥

कविदादौ धातुः स्यात् कविदयो ष घसङ्गतेरुक्ति ।
षः पूर्वसमुच्चयनेऽप्यादित्त्वन्तौ न पूर्वगतौ ॥ १ ॥
अनिट्-परस्मैप्रभृति सर्वेषु स्थानुष घत ।
। श्लेषो विभागो घालन्तवर्णोक्ति पूर्वमेव हि ॥ २ ॥

सू पातु सत्तायामादन्ता हां गतौ निवृत्तायाम् ।
 घ्रां गन्धोपादाने झां अभ्यासेऽथ दाम् दाने ॥ १ ॥
 शब्दामियोगयोर्ष्मां पां पाने गाङ्गताविदन्ता पद् ।
 ष्मिद् ईपद्सने स्यादिं गमने त्रिगु तु सेवायाम् ॥ ५ ॥
 जिं जिं परिभूतौ क्षिं क्षय ईदन्तौ ययोगतौ ङीद् ।
 णांग् प्रापये ह्युदन्ता डु डु शुसु प्रुद् प्युद् ॥ ७ ॥
 म्युद् प्युद् जुद् गमने रुद् रोपे च घु स्थिरस्वगत्यो कुद् ।
 उद् गुद् पुंद् कुद् शब्दे सु प्रसवैश्वर्ययोर्हि उदन्तौ ॥ ५ ॥
 पूद् पवने मूद् वधे ऽथ ऋदन्ता घृग् धारणे भृग् ।
 भरणे हुङ्गु करणे हंगु हतौ स्मृं तु चिन्तायाम् ॥ ७ ॥
 रूं धूं तु सेवने स्र गमने ऋ प्रापणे च हू वरणे ।
 ष्ट्रं ष्ट्रं कौटिल्यार्थावैस्त्रु तु शब्दोपतापयुगे ॥ ८ ॥
 पृद् तु अवर्षसेऽथो ऋदन्तां ह्रुवनतरणयोस्तु स्वात् ।
 एदन्ता मेद् प्रत्यर्पणे ऽथ देद् पालने दूर्धे पाने ॥ ९ ॥
 ऐदन्ता ईं स्वमे ईं त्तौ निस्त्रने तु कें ईं ईं ।
 ईं ईं पाके ओर्षिं पै शोपे स्यैं तु स्रवने स्यात् ॥ १० ॥

गात्रविनामे म्लें र्यं न्यङ्गकृतौ सक्षये तु जें सैं क्षं ।

म्लें हर्षक्षयणे घ्यं चिन्तायां शोघने वैव् ॥ ११ ॥

शयैद् गमने प्यैद् वृद्धौ प्ठ्यं स्तयै सङ्घातशब्दयो प्यं तु ।

वेष्टनके प्रैद् पालन इह कान्ता फष्ठ नीचगतौ ॥ १२ ॥

सक हसने शुक् गमने कफि लौल्ये शुष्ठ मापणे हिष्ठी ।

अव्यक्तवाचि सकु कृष्णजीवने सेचने शीकृद् ॥ १३ ॥

त्रेकृद् घेकृद् शब्दोत्साहेऽकुद् लक्षणे शकुद् रेकृद् ।

शाङ्कार्यौ कुक् वृक् तु ग्रहणार्थौ दशने लोकृद् ॥ १४ ॥

ककुद् शकुद् श्रकुद्

श्रकुद् श्लकुद् प्वक्कि वस्कि मस्कि तिकि ।

व्यैकृद् श्रौकृद् टीकृद्

सेकृद् सेकृद् टिकि गतौ स्युः ॥१५॥

श्लोकृद् सङ्घातार्थे कौटिल्ये वमुद् मकुद् भूपायाम् ।

घकि वृत्तिप्रतिपातार्थयोर्द्वियुग्विंशति खान्ता ॥१६॥

शाम्बु श्वाग्बु व्याप्तौ कन्स्र हसे राखु लाखु ओखुपुत ।

दाखु धाखु विशोपालमथयोरख णख नखत्रिख ॥१७॥

वसु मसु रसु लसु मसु रसु

लसु रिसु इस ईसु इसु गतो गान्ता ।

वसु रगु लगु तगु धगु

अगु ऋगु स्वगु षगु मगुधित् ॥ १८ ॥

उगु इगु रिगु लिगु गमने षगु कम्पे चाप युगु जुगु पुगुः स्यु ।

वर्जन इहाय घान्ता गग्घ हासे पालने तु वषु ॥ १९ ॥

अषुर् वषुर् वेगार्थो कैतवे च मषुर् मताः ।

राषुर् लाषुर् तु सामर्थ्ये द्राषुर् कर्षने च वै ॥२०॥

रषुर् लषुर् गतो स्त्राषुर् कत्यने लषु शोषणे ।

आघ्राणे शिषु चान्तास्तु ह्रयाभूम्याचनार्थकः ॥ २१ ॥

कुच शब्दे तारे स्यादपनयने लुब्ध अर्ध पूजायाम् ।

अञ्चु गतो च वञ्चु चञ्चु तञ्चु स्रुचु ञञ्चु ॥ २२ ॥

मञ्चु मुञ्चु झुञ्चु म्लुञ्चु ग्लुञ्चु गतो हि पञ्चानि ।

शुच शोके कुञ्च गतो कुञ्च च कौटिल्यतानधयोः ॥२३॥

मञ्चुगु गमननिनादाव्यधयोः पचि सेचने कचि तु वचि ।

दीप्तौ च कञ्चु वचि तु दीप्तौ षञ्चु षचि गमार्थी ॥२४॥

पचुद् व्यक्तीकरणे पुचि प्रसादेऽप्य दक्षिणे लोचुद् ।
 मचि मुचुद् कल्कने मचुद् धारणोऽध्यायपूजनेषु च वै ॥२५॥
 स्तेये म्लुचू मुचू दुपचीप् पाके व्यक्तवाचि तु शचि स्यात् ।
 छान्ता हीछ व्रीडे हुच्छी कौटिल्य आछु आयामे ॥२६॥
 स्फुच्छी स्मुच्छी विस्मृत्यर्थी लछ लाछु लक्षणे म्लेछ ।
 अन्यक्तवाचि मुच्छी मोहसमुद्भाययो प्रमादे तु ॥ २७ ॥
 युछ वासु लिच्छयां जान्तास्तिजि तु क्षमानिशानयुगे ।
 णजूद् धाजि भ्रैजूद् राजूग् दुम्राजी वीसौ स्यु ॥ २८ ॥
 रक्षी रागेऽप्य मर्जी सेधायां स्याद्विजुद् घृजु च्वजुयुग् ।
 च्वज घृज वज धज धजु परज वज युग्गतावज तु ॥२९॥
 क्षेपे च द्रोस्फूर्जा वज्रनिनादे कुञ्जु सुञ्जु स्तेये ।
 खजु गतिवैकल्यायै र्वर्जं स्याद्यथनमार्जनयो ॥ ३० ॥
 वज जजु युदे लज लजु तर्जं स्याद्भर्तनेऽप्य लाजयुत् ।
 लाजुरपि भर्जने चैजू कम्पने तुज तु हिंमायाम् ॥ ३१ ॥
 छुञ्जु घर्जने चान्यक्ते घाष्टे गुज धूज गुजुयुत् क्षीज ।
 गर्जं गृजु गजु गृजश्चित् मुज मुजु मृज मज निनादाया ॥३२॥

गल मदने च व्यथने तु कर्ज मन्थे सज त्यज हानौ ।
 ईजि तु गतिक्रुत्सनयोरृजुर् मृजैर् भर्जने ऋजि तु ॥ ३३ ॥
 अर्जनगमनस्थानार्जनेषु सर्जाज् अर्जने स्याताम् ।
 पल सङ्गे टान्ता स्फुट् सुट् विशरणे स्याताम् ॥ ३४ ॥
 स्फुटि विक्रसने ऽट्टि हिंसातिक्रमयोगोष्टि ल्लेष्टि सङ्घाते ।
 षट्टि तु चलने षेष्टि तु षेष्टायां रुद्र लुद्र स्तेये ॥ ३५ ॥
 जट षट् सङ्घाते पिट शब्दे चावरणवर्षयोस्तु ष्टे ।
 छट विशरणगमनरुजावसादनेषु च्नौ तु षिट् ॥ ३६ ॥
 वट षेष्टिषेष्टने क्णिट् त्रिद उच्चासे प्रमर्दने तु मुट् ।
 सट उच्छ्राये हेट् तु षाषायां भट् मृतौ षिट् प्रैष्ये ॥ ३७ ॥
 अट पट इट् क्णिट् ष्ट कद्रु ष्टै गतौ णट् नृत्तौ सट् तु काङ्क्षौ ।
 ष्ट अवयवे लुट् स्याद्विल्लेष्टने कुद्रु तु वैफल्ये ॥ ३८ ॥
 सुट् घुद्रु अल्पीभावे हट् कीर्तौ वद्रु विमाजने लट् तु ।
 परिमापणशैशवयोरथ स्ट परिमापणे रेदूर्ग ॥ ३९ ॥
 प्रणये च शिट् पिट् षावनाहतौ टान्तका अदुर्ग गमने ।
 ष्टुर्ग मद्रुर्ग शोकार्थौ षाषायां हेठि ष्टि षौ ॥ ४० ॥

परिभाषणे रठ स्याद्यक्तायां घाचि पठ वठ स्यौल्ये ।
मठ मद्निवासयोश्च प्रोक्तः कठ कृच्छ्रजीवनके ॥ ४१ ॥
उठ रुठ छुठ उपघाते अठ रुठु गमनेऽथ हठ बलात्कारे ।
पिठ हिंसासंक्लेशार्थयो घाठ व्याजकरणे च ॥ ४२ ॥
शुठ गमनप्रतिघाते कुठ लुठ आलस्यके च शुठ शोषे ।
सुठुक् तु पलायने स्याद् वठुक् मवेदेकचर्यायाम् ॥ ४३ ॥
रान्तास्तुडुक् प्रमये चडुक् तु कोपेऽथ शौडुर्गर्वार्थे ।
सुडुक् गतेर्वैकल्ये कडुक् मदे स्वडुक् मन्यार्थे ॥ ४४ ॥
तडुक् तडुक् तोडुनार्थे कीडुक् विहारेऽथ मडुक् विभूषायाम् ।
अड उद्यमे पुडु स्यात्प्रमर्दने सण्डने च मुडु ॥ ४५ ॥
गडु तु वदनैकदेशे भेदुयुतमेडु लोडु तथा ।
म्लेडु भवेदुन्मादे हुडु इडु हूडु हौडु गतौ ॥ ४६ ॥
रोडुयुतरौडु तौडु खनाधरे कडु मवे लडु बिलासे ।
यौडु तु सम्बन्धे विडु आकोशे कडु कार्थस्ये ॥ ४७ ॥
हुडुक् पिडुक् सङ्घाते शडुक् रुजायां च पडुक् गमनार्थः ।
शाडुक् श्लाघायां स्यात् प्राडुक् घ्राडुक् विघारणार्थौ ॥ ४८ ॥

वाङ् आश्रय्यार्थे तद्ङ् मवेच्छाङ्ने शुङ् षरणे ।
 मुङ् इति मार्जनार्थे हेङ् होङ् अनावरणे ॥ ४९ ॥
 शिङ् गमने च ऋङ् स्यादभियोगेऽप्युङ् हावकृतौ ।
 मङ् परिभाषणार्थे मङ् षङ् वेष्टने कुङ् दाहे ॥ ५० ॥
 स्त्रोङ् प्रतिघाते ऽप्यो णान्ता स्याद्दर्भगमनयो शोण् ।
 घुणि घूर्णि झमणार्थौ पणि तु व्यवहारस्तुत्यो स्यात् ॥ ५१ ॥
 ञण रण षण घण भण मण घण झण झण कण ङण व्यणयुग् ।
 झण चण शब्दे पैण् स्त्रेपगतिभेरणेष्वथो ओण् ॥ ५२ ॥
 अपनयने षिण्ङ् घुण्ङ् घृण्ङ् ग्रहणेऽप्यवेण्ङ् ज्ञाने ।
 चिन्तायां वादिप्रादाने गमने निष्पामनेऽपि स्यात् ॥ ५३ ॥
 श्रोण् श्लोण् स्यातां सङ्घाते तान्तकाः क्विन् निवासे ।
 जुङ् जुङ् वीप्ल्यर्थौ यतैङ् प्रयत्ने चतेर् तु याञ्जायाम् ५४ ।
 सङ्घाने तु चित्ते स्यात् श्युत् आसेचनेऽत्र सततगतौ ।
 जुत् श्रुत् श्युत् क्षरणे जुत् तु मासने स्यातः ॥ ५५ ॥
 क्षत् क्षत्ने ङ्क्षत् घृणागमनस्पर्शेषु पञ्चदश णान्ता ।
 कुपु मन्य मान्य पुपु लुपु मधु हिंसाघातयोर्ज्ञेया ॥ ५६ ॥

नाथृङ् उपतापाशीर्याञ्जैश्वर्येषु कल्पि तु श्लाघे ।
प्रोथृग् पर्याप्तौ स्यात् श्रेथृङ्मुतविथृङ् याञ्ज्यायाम् ॥५७॥
कौटिल्ये प्रथृङ् स्यात् शैथिल्ये श्रथृङ् मिथृग् मतिश्रयो ।
मेथृग् सङ्गत्रायो दान्ता ज्ञेयास्त्रिपञ्चाशत् ॥ ५८ ॥
णिदु कुत्सायामथ रद विलेखने नद णद गद रवे ।
अव्यक्तभाषणे णदसमुक्ता अिद्विदा घातु ॥ ५९ ॥
फद तु कुम्भितशब्दे हिमायां तद स्वद दशने स्यात् ।
घदु दीप्याहावनयो ऋदु इति परिदेयने म्यात् ॥६०॥
मदुयुक्कदु आमन्त्रणरादनयार्विदु स्मृतोऽत्रयवे ।
स्कन्दु गतिशोषणयापुनदु समृद्धौ षद रथैर्ये ॥ ६१ ॥
खद हिमायां च गद व्यक्त्यायां षाधि भ्रमणे ग्वादु ।
अर्द तु गतियाचनयोस्वदु षेटायामदु तु षघे ॥ ६२ ॥
इदु परमेश्वर्य स्यादाप्रवणे म्बुदुङ् पूदि तु क्षरणे ।
प्रोत्त घदुङ् म्बुन्यभियादनयामदुङ् सुगशुभयो ॥६३॥
स्पदुङ् तु विधिष्णत्तने ऋदुङ् तु परिदेयन भिदुङ् श्वन्ये ।
मदुङ् स्तुता प्रमादे स्वप्ने गमने मदार्षेऽपि ॥ ६४ ॥

ह्रादि तु शब्दे ह्रादैर्ह्र सुसे च गुदिगुर्वि कुर्वि केल्यर्थाः ।
 पर्दि तु कुत्सितशब्दे वदि वाने मुदि तु ह्रपे स्यात् ॥१५॥
 खदि प्वदियुग् स्वादि तु आस्वादन उर्वि सेलनार्थे स्यात् ।
 मानेऽपि ह्रवि तु पुरीपोत्सर्गे वाचने तु चदेग् ॥ ६९ ॥
 णेह्ग् णिह्ग् द्वितय स्यात्कुत्सासक्षिकर्षयो प्रोक्तम् ।
 ओषुन्द्वृग् ञालोचे मेघाद्यभयोर्मिह्ग् मेह्ग् ॥६७॥
 घान्ता पिध् गमार्थे विधौ तु माह्लस्यशास्त्रयोरुक्तः ।
 एधि तु वृद्धौ स्पर्दि तु सङ्घर्षे वघने तु षधि ॥ ६८ ॥
 गापृह् मवेत्प्रतिष्ठालिप्ताग्रन्येषु धारणे तु वधि ।
 मेघ्ग् सङ्गमार्हिसामतिपून्वार्षौ शृषूग् मृषूग् ॥ ६९ ॥
 नापृह् नापृह्वत् स्याद् बुषूग् घोष रोटने षापृह् ।
 शुन्ध तु शुद्धौ नान्ता पनि स्तुतौ मानि पूजायाम् ॥७०॥
 वन पन मक्तौ खन वन घन ध्वन स्तन वन खनार्था स्यु ।
 धानी तु तेजने स्याद्धानी अवलण्डने ऽय खनूग् ॥ ७१ ॥
 अवधारणे कनै तु प्रकशशोभागतिप्वयो पान्ता ।
 रप छप जल्प व्यक्ते वघने जप मानसे च स्यात् ॥७२॥

घूप तप सन्तापे घ्रुप तुम्प घ्रुम्प तुप तु हिंसायाम् ।
 सृप्ल गतौ चुप स्यान्मन्वायां रक्षणे तु गुपौ ॥ ७३ ॥
 तिपृङ् छिपृङ् छेपृङ् क्षरणे तेपृङ् तु कम्पने चोक्तः ।
 गुपि गोपनकुत्सनयोर्ल्लेपृङ् दैन्ये च चलने च ॥ ७४ ॥
 केपृङ् कपुङ् कुत्रेपृङ् गेपृङ् चलने प्रपौपि लज्जायाम् ।
 मेपृङ् रेपृङ् लेपृङ् गमने चप सान्त्वनेऽथ शर्षी ॥ ७५ ॥
 आक्रोशेऽथ पप स्यात् समवाये फान्तकास्तुफ शुम्फ ।
 शुफ तुम्फ हिंसने रफ रफु वर्क गतावधौ वान्ताः ॥ ७६ ॥
 अर्ध रधु कर्ध स्पर्ध तु गर्धयुतर्ध तर्ध नर्ध रिधु ।
 पर्वयुतर्ध शध तु पर्व तथा सर्व गमनार्था ॥ ७७ ॥
 लघु तुघु तु अर्दने चुघु सुखसयोगेऽथ कुघु समाच्छादे ।
 अघुङ् खुङ् शब्दार्था लघुङ् अथस्रसने च स्यात् ॥ ७८ ॥
 क्षीपृङ् घाष्ट्याभावे क्षीपृङ् तु मधे कपृङ् तु वर्णे स्यात् ।
 मान्ताः स्र्मू पिंमू स्र्मू स्त्रिंमू मर्म हिंसायाम् ॥ ७९ ॥
 शीमृङ् चीमृङ् शल्मि स्त्राघायां वल्मि भोजनार्थेऽथ ।
 बुलभिप् प्राप्त्यर्थे एमुङ् स्कुमुङ् हुभूङ् स्तम्मे ॥ ८० ॥

ह्रादि तु शब्दे ह्रावैङ् सुत्वे च गुवि गुर्वि कुर्वि केल्यर्थाः ।
 पर्दि तु कुत्सितशब्दे ददि दाने मुदि तु हर्षे स्यात् ॥१५॥
 स्वदि प्वदियुग स्यादि तु आस्वादन र्द्वि खेलनार्थे स्यात् ।
 मानऽपि हर्दि तु पुरीषोत्सर्गे वाचने तु चदेर् ॥ १६ ॥
 णेह्ण् णिह्ण् द्वितय स्यात्कुत्सासन्निकर्षयोः प्रोक्तम् ।
 ओषुन्वृग् आलाचे मेघावषयोर्मिह्ण् मेह्ण् ॥१७॥
 धान्ता पिघ्ण् गमार्ये पिघौ तु माङ्गल्यशास्त्रयोरुक्तः ।
 एषि तु वृद्धौ स्पर्दि तु सङ्घर्षे वन्धने तु षधि ॥ १८ ॥
 गाघृङ् मवेत्प्रतिष्ठलिप्ताग्रन्थेषु घार्ष्णे तु षधि ।
 मेघृग् सङ्गमर्हिसामतिपून्दायौ मृघृग् मृघृग् ॥ १९ ॥
 नाघृङ् नाघृङ्त्वत् स्याद् धुनृग् घोष रोटने षाघृङ् ।
 शुन्ध तु शुन्धौ नान्ताः पनि स्तुतौ मानि पूजायाम् ॥२०॥
 वन पन भक्तौ खन धन घन प्वन स्तन घन म्यनार्थाः स्युः ।
 क्षानी तु तेजने स्याद्धानी अवखण्डने ऽय खनूग् ॥ २१ ॥
 अवधारणे फनै तु प्रकाशरोमागतिप्वयो पान्ता ।
 रप लप जल्प व्यक्ते वचने जप मानसे च स्यात् ॥२२॥

रेभृङ् अमुङ् रमुङ्पुग

लमुङ् निनावे एभि तु शभस्ये ।

जमुङ् जभैङ् जृमुङ् स्यु

गांश्रविनामेऽथ गन्मि घाष्ट्ये स्यात् ॥ ८१ ॥

सुरते यभ जभ ह्यौ शुम्म तु वषकपनयोरयो भान्ता ।

अम हम्म द्रम गम्हृ भीमृ गताडुपरमे तु यम् ॥ ८२ ॥

एम पम बैङ्म्यार्थौ स्यम् निनावे तथाऽम भजने च ।

प्रहृले तु णमं स्यात् पादन्यासे कम् घाहु ॥ ८३ ॥

प्रोत्त्रश्चम् उमुपुग जम् क्षमृथ्रिञ्चिम् च निषसार्थाः ।

भामि फोभे कान्तौ क्मृङ् सहने क्षमौप्ययो भान्ताः ॥ ८४ ॥

ओप्यायैङ् स्त्रायैङ्पुग वृद्वाव्यैङ् तन्तुसन्ताने ।

मृयैङ् घाम्योन्वनयोस्तापृङ् सन्तानपालनयोः ॥ ८५ ॥

तयि णयि रक्षणगत्योर्दयि हिंसावहनयोश्च दानेऽपि ।

भयि वयि पयि मयि मयि चयि रयि गमनार्था भयो पूयैङ् ८६

दुर्गन्धकविस्तरणयोः सुक्षर्ययुताधीक्ष्य ईर्ष्य ईर्ष्याधी ।

इय इय गतिह्वान्तोः शुष्यै चुष्यै अमिष्वार्थौ ॥ ८७ ॥

कश शब्देऽयो मिश मश रोपार्थे चाप णिश समाधौ स्यात् ।
 दाशृग धानेऽप शश प्लुतिगमने प्रेक्षणे इशू ॥१०४॥
 वश दशने काशृङ् प्रभासने कृशि वाघ्न पान्ताः ।
 मापि च वससि व्यक्ते कान्तीकरणे घुपुङ् प्रोक्त ॥१०५॥
 गेपृङ् अन्विष्ठायामीपि तु वर्धने गतौ घघार्थेऽपि ।
 हेपृङ् रेपृङ् वाप्यव्यक्त्रयां परिं तु सेहे ॥१०६॥
 जेपृङ् णेपृङ् एपृङ् वृपृङ् गमने मये तु भेपृङ् स्यात् ।
 कप शिप अप ऋप धप मप भुप रुप रिप यूप जूप शप चप तु ।
 हिसार्था भूप अलङ्कारेऽप इपू अलीकार्य ॥१०७॥
 जिपू त्रिपू मिपू निपू वृपू ष्टुपू तु सेचने ।
 मृपू तु सहने चोपू त्रिपू श्लिपू भुपू प्लुपू ॥१०८॥
 वाहे धृपू तु सचर्षे धृपू सङ्घातहिसयो ।
 ईप उञ्छे लूप मूप स्त्रेये कृप विलेसने ॥१०९॥
 अदने घपी पपी तु स्यात् स्पर्शनघाघयोश्छपी हनने ।
 वीसौ त्रिपीं सघाऽपी स्याद्द्रत्यावानयोश्च द्वि ऋपी तु ॥११०॥
 चीवृग्वत्पूप भवेद् वृञ्चौ सान्ता असी अपी तुल्ये ।

मलि मलि तु परिभाषणार्हिसादानेष्वथो वकारान्ता ।
 पर्वयुतपूर्व मर्व प्रपूरणे चर्व अदनाथे ॥ ९१ ॥
 कर्वयुतसर्व गर्व तु वर्पाया मर्व प्रपु शव पविशित् ।
 रेवृक् गमने भावुग् शुब्धौ चावापमे सुर्वे ॥ ९२ ॥
 उर्वे सुर्वे पुर्वे दुर्वे पुर्वे तथाऽर्च जुर्वेयुग् ।
 शर्वयुतमर्व क्वने सुर्वे मव क्वने स्यातौ ॥ ९३ ॥
 अव रक्षणे प्रवेशे त्सी कान्तौ गतौ क्रियादीप्त्या ।
 अवगमने च प्रीतौ स्वाम्यर्थे वाचने श्रवणे ॥ ९४ ॥
 हिंसायामिच्छायां वृद्ध्यालिङ्गने तथाऽवातौ ।
 वहने मात्रे प्रोक्तं छिष्टुं क्षिष्टुं निरस्तने स्याताम् ॥ १०० ॥
 जीव असुधारणे स्यात्पिबु मिबु निबु सेचनेऽप्य पीवाश्रित् ।
 मीवयुततीव जीव च मीव स्यौख्ये द्विबु विबुश्रित् ॥ १०१ ॥
 जिबु सप्रीणन इबु तु ज्यातौ चादानसवरणयोस्तु ।
 बीवृक् तेवृक् देवृक् ह्यौ स्यातां देवनाथेऽत्र ॥ १०२ ॥
 पेवृक् सेवृक् केवृक् सेवृक् गोवृक् तथा च पेवृक्युग् ।
 स्तेवृक् सेवृक् स्तेवृक् स्युः सेवनेऽप्य दरा घान्ताः ॥ १०३ ॥

परिभाषणे हिंसाच्छावनेष्वथो क्षान्तका एते ॥ ११९ ॥
 त्वक्ष त्वचने सूर्य्य खनादरे मक्ष सङ्घाते ।
 अक्षौ व्याप्तौ च भवेत्क्षौ त्वक्षौ तनूकरणे ॥१२०॥
 उक्ष तु सेके षक्ष तु रोषेऽथो चुम्बने भवेद् विक्ष ।
 स्तक्षयुतष्टक्ष तु गमनार्थे पालने रक्ष ॥१२१॥
 काक्षुयुतषाक्षु माक्षु तु काक्ष्यायां घोरवासितार्थे च ।
 ब्राक्षु घ्राक्षु ध्याक्षु अयं भवेद् वृक्षि वरणार्थे ॥१२२॥
 भिक्षि धुक्षि क्लेशने सवीपने बीधनेऽपि च ।
 वीक्षि मौण्ड्ये व्रतादेशेऽप्यासूपनयने यमे ॥ १२३ ॥
 शिक्षि तु विद्याग्रहणे यात्रायाम् भिक्षि वर्धने लीक्षि ।
 म्लक्षी अवने वक्षि तु शौच्ये वृद्धवित्तीह शतनवकम् ॥१२४॥
 पद्त्रिंशदधिकमुक्तं घासूनामिदमथ पुतादिगण ।
 शुति वीतौ चान्तो रुधि अमिलापे च अयष्टान्ता ॥१२५॥
 सुटि तु परिवर्त्तने रुटि लुटि च प्रतिघात इह दान्ता ।
 अमिदाङ्गं संहार्ये विवदाङ्गं विवदाङ्गं मोषने च जीतौ द्वौ ॥
 मान्वाः शुभिः सञ्चलने शुभिः वीतौ णभिः तुभिः ह्ययं प्रमये ।

इस रस तुस हुसत्रित रासुर्णासुर् निनाशार्थः ॥
 भवति रासुर्हिंसायां वासु स्तयने च तसु अलङ्कारे ।
 भल्लं अदनेऽप्य हसे हसने ससुर् प्रमादार्थं ॥१२२॥
 पिसु पेसु वेसु गमने णसि कौटिल्ये प्रसुर् ग्लसुर् अदने ।
 कासुर् खकुत्सायामाङ्पूर्वः चासुर् इच्छायाम् ॥१२३॥
 मासि दृग्मासि दृग्भ्लासुर् वसि तु साध्यसे ।
 स्यात् पसुर् करणे श्लपकीदयोस्तु लस स्मृतः ॥१२४॥
 वासुर् वानेऽप्य हान्ता स्युर्वह मसीकृतौ स्मृतः ।
 वसि वसि प्रधाने गसि गसि तु कुत्सने ॥ १२५ ॥
 ग्हासुर् ग्रहणे द्रासुर् निक्षेपणार्थेऽप्य वेसुर् ।
 जेसुर् वासुर् मयसार्थं रसु हिहि असुर् गतौ ॥१२६॥
 मासुर् मानेऽप्य गुह्यौर् संवरणे सेवने मिह पातु ।
 कसि वितर्के गाहौर् विलोदने ईहि चेष्टायाम् ॥१२७॥
 मसुर् मसुर् मह इह इह इह इह इह इह इह स्वनाथो च ।
 उह इह इह अर्धनार्थं रह त्यागे ॥ १२८ ॥
 अह मह पूजनार्थं चाह पाठ्ये वसि वसि युग्मं तु ।

पल फल शल गत्यर्था हुल हिंसासघरणयोश्च ॥१३५॥
 णल गघे जल घात्ये कुल सस्त्वानश्च घयोः ।
 पुल तु धिपुलत्वे शान्त स्यात् कुश तु आह्वानरोदनयो १३६
 रान्त क्षर सञ्चलने हान्तौ पर्हि मर्षणे रुह जनुपि ।
 सान्त कस गमने घृत् ज्वल्यदिरेकाधिक त्रिशत् ॥१३७॥
 अथो यजविद्वेषार्थादानयो सङ्गतौ यजो ।
 इदन्त द्वाश्वि गमने वृद्धवेदन्तकास्त्रय ॥ १३८ ॥
 ह्येग् स्पन्दारवयो ह्येग् सवरणे घेग् तन्तुसन्ताने ।
 दान्ता वशसि व्यक्ते वद पान्तो धीजसन्ताने ॥१३९ ॥
 दुषपी सान्तस्तु वस निवाम इह हान्तको घर्हि घातु ।
 स्यात् प्रापणे नवेत्यथ घटादिरिह घटिय घेष्टायाम् ॥१४ ॥
 आदन्त श्रां पाके ऋदन्तक रभृ गतस्तयाऽऽप्याने ।
 ऋदन्तौ दृ सु मये नृ सु नयेऽथो चतुष्कान्ताः ॥१४१॥
 अक फुटिलगती एकयुक् स्त्रक प्रतीयात इह हि एतौ च ।
 अक खान्तस्तु कसे स्याद् हसने टान्ता णट सु नटने ॥१४२॥
 पारिभाषणे तु यट भट युग्म जान्त क्षजुर् गती वाने ।

संभूद् विश्वसनार्थे प्रोक्तस्तास्तौ धिताद् वर्णे ॥१२७॥

वृत्तुर्बर्त्तने दान्तः स्यन्दौक स्रयणार्थकः ।

धान्तौ धृषूक वृद्धौ स्यात् शृषूक पायुसे रवे ॥१२८॥

पान्त कृषौक सामर्ष्ये वृतादिरथ ठान्तका ।

लुटिवल्लुटि शान्तस्तु अशूक स्रसेऽथ सान्तकौ ॥१२९॥

संसूक असूकसमो प्यसूक गतौ चेति त्रिविधति ।

षुष् पुतादिर्भ्रंश्रयो तु ज्वल दीप्तौ हि तान्तक ॥१३०॥

पतल्ल स्याद्गमने धान्ता निष्पाकार्थे क्ये मतः ।

मये विलोडनार्थेऽथ पथे पत्तसमार्थकः ॥ १३१ ॥

चान्तः कुण्ड तु कौटिल्ये प्रतिष्टम्भे विलेखने ।

संपर्शनेऽपि दान्तौ द्वौ शब्दः तु क्षातनार्थक ॥१३२॥

पदल्ल विशरणे गत्यवसादनार्थयोरपि ।

मान्ता अस् तु चलने द्रुवभ्रंश्रिरणे मतः ॥ १३३ ॥

श्रीबायां तु रमि स्याद्धान्तो बुभ अवगमेऽथ तान्ता स्यु ।

दूल टल वैह्वयार्थी चल कम्पे घुल स्थाने ॥ १३४ ॥

बल तु प्राणमधान्याबरोषयोर्द्वौ विलेखनार्थः स्यात् ।

सर्वे म्वादिगणे स्युः सहस्रमेक तथाऽष्टपञ्चाशत् ॥१५०॥

इति सद्गुरुवाग्देवीप्रसादमासाद्य हर्षकुलत्रिहिते ।

कविकल्पद्रुमनाम्नि ग्रन्थेऽमृत्युह्रवो द्वितीयोऽयम् ॥१५१॥

इति तपागच्छाधिराजश्रीलक्ष्मीसागरसूरिपट्ट-

प्रभावकश्रीसुमतिसाधुसूरिपट्टप्राप्तप्रतिष्ठ-

श्रीहेमविमलसूरिविजयमानराज्ये मण्डि-

तपण्डितकुलप-कुलधरणगणेशिष्यह-

र्षकुलप्रणीते सार्थकहैमधातुप्रकटेऽन-

वद्यपद्यग्रन्थे श्रीकविकल्पद्रुमनाम्नि

ग्रन्थे म्वादिगणप्रकाशो नाम

द्वितीय पल्लव ।

शान्ता गड सेचनके लड जिहोन्मन्यनार्य स्यात् ॥१४३॥
 हेड इति वेष्टनार्ये णान्ताः कण कणयुतौ रण गतौ स्यात् ।
 षण हिंसादाने च शण श्रण दानार्यकौ गान्तः ॥१४४॥
 लगे सङ्गे हगे हुगे पगे सगे एगे स्पगे ।
 आच्छादनेऽग अकवत् शङ्कायां तु रगे स्मृतः ॥१४५॥
 अथ शान्तास्तु पद् प्रोक्त्य स्रप क्रपयुत कृप ।
 क्रय हिंसार्यक्रे घातु प्रस्माने प्रथिय स्मृतः ॥१४६॥
 व्यथिय भयचलनयो स्यादथ शान्ता कटुक कटुक युक्
 कटुक ।
 वैहृम्यार्याः स्त्रविय स्त्रदने परिमर्दने स्रविय ॥१४७॥
 कर्जने स्र विस्मातो हर्षम्लपनयोर्मदै [पट्पदी] ।
 शान्ताः एनमुक् स्तन च ध्वन शब्द स्तन अवर्तस इह चन तु ।
 हिंसार्यां शान्तः क्रपि करुणार्यां शान्तकौ श्वर तु रोगे ॥१४८॥
 शिखरिय सम्भ्रमार्ये, शान्तामल कम्पने हल हल तु ।
 चलनार्यो श्वल वीक्षौ च, शान्तकः प्रसिय विस्तारे ॥१४९॥
 शान्तस्तु पक्षि हिंसागत्यो पटिर्पटादिरेकव्यः ।

सर्वे भ्वादिगणे स्युः सहस्रमेक तथाऽष्टपञ्चाशत् ॥१५०॥
 इति सहस्रनागदेवीप्रसादमासाद्य हर्षकुलविहिते ।
 कविकल्पद्रुमनाम्नि ग्रन्थेऽभूत्पल्लवो द्वितीयोऽयम् ॥१५१॥
 इति तपागच्छाधिराजश्रीलक्ष्मीसागरसूरिपट्ट-
 प्रभावकश्रीसुमतिसाधुसूरिपट्टप्राप्तप्रतिष्ठ-
 श्रीहेमविमलसूरिविजयमानराज्ये मण्डि-
 तपण्डितकुलप-कुलचरणगणिशिष्यह-
 र्षकुलप्रणीते सार्थकहैमघातुप्रकटेऽन-
 वद्यपद्यवन्धे श्रीकविकल्पद्रुमनाम्नि
 ग्रन्थे भ्वादिगणप्रकाशो नाम
 द्वितीय पल्लव ।

आदावदक अदनेऽधादन्ता प्सांक पूर्ववर्णांक ।
 गतिग घनयोर्दायिक लवने स्यांक प्रकथनार्थः ॥ १ ॥
 लांक आदाने प्णांक तु शौचेऽय द्रांक कुत्सितगतौ स्यात् ।

रन्तो जागृक् निद्रापगमने रुज्जक्षपश्चकं पूर्णम् ॥ १८ ॥

एवं स्युरदादिगणे सर्वे पद्याधिकाशीतिः । [पद्यपदी]

इति सहस्रवाग्देवीप्रसादनासाद्य हर्षकुलविहिते ।

कविकल्पद्रुमनाम्नि ग्रन्थेऽमृतमल्लवस्तृतीयोऽयम् ॥ १९ ॥

इति तपागच्छाधिराजश्रीलक्ष्मीसागरसूरि

पद्यप्रभावकश्रीसुमतिसाधुसूरिपद्यप्राप्तप्र

तिष्ठश्रीहेमविमलसूरिविजयमानराज्ये

मण्डितपण्डितकुलप-कुलचरणग-

णिशिष्यहर्षकुलप्रणीते सार्धकहेम

घातुप्रकटेऽनघद्यपद्यवन्धे कविक-

ल्पद्रुमनाम्नि ग्रन्थे अदादिगण-

प्रकाशो नाम तृतीय पल्लव ।

वान्ता विवृष क्रीडायां जयेच्छायां पणौ सुतौ ।

सुतौ गतौ च ईदन्ता श्रीरुष प्रीतावधौ गतौ ॥ १ ॥

ईड्च्, पाने तु पीड्च् स्यात् ऋदन्तौ जरसि स्मृतौ ।
जूप् झूप्च् अथ ओदन्ता वौ छौच ष्टेष्वनार्यकौ ॥२॥
अन्तकर्मणि पौच स्यात् सक्षणे शौच कान्तक ।
शर्कीष मर्षणे चान्तः शुचृगैच् पूतितार्थक ॥ ३ ॥
जान्ता रङ्गीष् रागेषु युजिच् समाधौ सृजिष् विसर्गार्थः ।
ढान्तो व्रीड्च् व्रीढे तान्तौ वरणे वृत्तुषि स्यात् ॥ ४ ॥
नृतैष नर्षने घान्तौ पूतिभात्रे कुल्पच् स्मृत ।
पुषच् तु हिंसने दान्ता सिर्विच् धैन्ये पर्विच् गतौ ॥५॥
विर्विष् मुषि घान्ताः पट् गुषष् तु परिवेष्टने ।
व्यघच्च ताडने राघच् वृद्धौ ज्ञाने मती शुषिष् ॥ ६ ॥
अनोठधिच कामार्थ सप्रहारे युषिच वै ।
नान्ता जनैषि तु प्रादुर्भावेऽप्य प्राणनेऽनिच ॥ ७ ॥
मर्निष् ज्ञानेऽप्य पान्ताः स्यु पुष्पष् विकसनार्थक ।
क्षिपच्च प्रेरणे वीप्तौ वीपैचि स्याद् क्षर्षिच तु ॥ ८ ॥
आक्रोरो वैश्वर्ये तपिष् मान्तास्त्रिम टिम ष्ठीमच् ।
ठीमष् त्रयाऽर्द्रभावे रान्ता घूरैङ् स्वरधि ॥ ९ ॥

जिषांसायां इहोश् प्रीतो ष्णिहोश् मुहोश् मोहने ॥१५॥
 पुष्यादिः सप्तषट्षा वृष् स्वादिपूदन्तर्कं इयम् ।
 पूरुषीच प्राणिमसवे परिवापे तु इरुष्य ॥ २० ॥
 इदन्ताः स्युर्मीरुच हिंसायां वीरुच क्षये रीरुच ।
 श्रवणे लीरुच श्लेषे डीरुच गमने ज्ञानादरे धीरुच ॥२८॥
 वरणे व्रीरुच स्यातः स्यत्याद्या नवेत्यय ।

द्विचत्वारिंशदधिकं शत सर्वे दिवाद्यय ॥ २९ ॥

इति सद्गुरुवाग्वेदीप्रसादमासाद्य दर्पकुलविहिते ।

कविकल्पद्रुमनाम्नि ग्रन्थेऽमृत्युवस्तुरीयोऽयम् ॥३०॥

इति तपागच्छाधिराजश्रीलक्ष्मीसागरसूरिपट्ट-
 प्रभावकश्रीसुमतिसाधुसूरिपट्टप्राप्तप्रतिष्ठ-
 श्रीहेमविमलसूरिविजयमानराज्ये मण्डि-
 तपरिद्वतकुलपं-कुलचरणगणिशिष्यह-
 र्षकुलप्रणीते सार्यकहैमघातुप्रकटेऽन-
 वद्यपद्यवन्धे श्रीकविकल्पद्रुमनाम्नि
 ग्रन्थे दिवादिगणप्रकाशो नाम
 चतुर्थः पल्लव ॥

पुग अभिपवे पूर्वमिदन्ता पघनार्यक ।
 पिगट् चिगट् तु चयने हिंट् वृद्धिगमनाययो ॥ १ ॥
 इमिगट् प्रक्षेपणे स्यात् शिगट् सनूकृतौ स्मृत ।
 उदन्तौ ध्रवणे श्रुट् डुडुट् उपतापने ॥ २ ॥
 उदन्त कम्पने घृगट् ऋदन्ता पष कृगट् ।
 हिंसायां धरणे वृगट् स्तृगट् आप्छादनायकः ॥ ३ ॥
 ष्ट् प्रीतौ स्मृट् पालने च गान्तस्तिगट् हिंसने ।
 कान्तौ शकल्लंठ शक्तौ स्याच्चिक्कट् तिगिष पान्तकौ ॥ ४ ॥
 ट्पिण्ड् आस्कन्दने प्रोक्तः पघट् तिक्किव घान्तका ।
 राघ साघट् ससिद्धौ ऋघून् वृद्धौ हि पान्तकौ ॥ ५ ॥
 एपट् प्रीणने ज्यातौ त्वाप्पट् अथ भान्तकः ।
 दम्मूट् दम्भेऽथ यान्तौ डौ कृषुट् करणार्हिसयो ॥ ६ ॥
 धिवुट् गतावयो शान्तोऽशौटि ज्याती हि पान्तकः ।
 प्रागल्भ्ये अिधृपाट् एकोनत्रिंशत्प्रादयो मत्तः ॥ ७ ॥
 इति सद्गुरुयागदधीप्रसादमासाद्य हर्षकुलविहिते ।

कविकल्पद्रुमनाम्नि ग्रन्थेऽमृतपञ्चोऽत्र पञ्चमः ॥८॥
 इति तपागच्छाधिराजश्रीलक्ष्मीसागरसूरिपट्ट-
 प्रभावकश्रीसुमतिसाधुसूरिपट्टप्राप्तप्रतिष्ठ
 श्रीहेमविमलसूरिविजयमानराज्ये मण्डित-
 तपण्डितकुलप-कुलचरणगणिशिष्यह-
 र्पकुलप्रणीते सार्यकहैमधातुप्रकटेऽन
 वद्यपद्यवन्द्ये श्रीकविकल्पद्रुमनाम्नि
 ग्रन्थे स्वादिगणप्रकाशो नाम
 पञ्चमः पल्लव ॥

त्रुषीत न्यषने प्रोक्त इवन्ता रित् पित् गतौ ।
 क्षित् निवासे च चित् स्याद्वरणेऽथ ऋदन्तकाः ॥ १ ॥
 मृत प्राणत्यागे व्यायामे पृङ्त्त पृङ्त्त तु स्थाने ।
 इङ्त्त स्यादादरे ऊवन्तः प्रेरणे पूत ॥ १ ॥
 ऋवन्तौ कृत स्याद्विक्षेपे गृत निगरणे ज्ञान्तः ।

लिखत तु घर्णन्यासे चान्ता स्युस्त्वचत सघरणे ॥३॥

जर्घत जर्घत परिमापणे ऋचत संस्तुतावप ष्छेदे ।

ओषस्चौत छान्ताः पट् उल्लेखिवासे विछत गमने ॥ ४ ॥

मिछत स्यादुत्केशे शीप्सायां तु प्रछत् उछुत उच्छे ।

करणप्रलये मूर्च्छे भावेऽपि ऋलन्मतो जान्ता ॥ ५ ॥

टुमस्जोत तु शुष्पर्यो जर्जचु परिमापणे ।

घृजत तु विसर्गार्थे घातुरुञ्जत आर्जवे ॥ ६ ॥

मुजोत इति कौटिख्ये ऽथो ओल्स्जैति ओलजैर्ह ।

शीडायाषोषिजैति स्यात् साध्यसे कम्पनेऽपि च ॥ ७ ॥

तथा रुजोत मङ्गार्थे सङ्घे प्वञ्जित समतः ।

अस्जोत् पाकेऽप चान्ता स्यु कडव मवे जुडव गतौ ॥८॥

सुखने पृढव मृढत द्वौ ज्ञान्तौ जर्घचु अर्जसम उद्भत ।

उत्सर्ग इह तु णान्ता पुणव शुमेऽथो मुणत्प्रतिज्ञाने ॥९॥

शब्दोपकरणयोश्च तु कुणत पृणत्पीणने मृणत हनने ।

वृणत कुटिलत्वगत्योश्च कुटिलतायां तुणत घातुः ॥१०॥

घूण घूर्णत् भ्रमणार्थावप चान्तो प्रन्यहिंसर्योस्तु शृतैत् ।

घान्तो विघत विधाने नान्तौ जन शुनत गमन इह वान्तौ ११
 अवसादने तु पदलृत्त पुवत तु प्रेरणेऽथ पान्तौ द्वौ ।
 स्पर्शो धुपत् क्षिपीत तु पुर्वतवभव तु फान्ता स्युः ॥१२॥
 ऋफ ऋफत् हिंसायां रिक्त युषादानयोश्च कथनेऽपि ।
 हफ हम्फत् उत छेशे गुफ गुम्फत प्रयनके स्याताम् ॥१३॥
 वफ वम्फत् वृत्त्यर्थो मान्ता पद् पूरणे तु उम उम्मत् ।
 शुभ शुम्भत् शोभार्थो ग्रन्थे तु ह्रमैत् विमोहने तु लुमत् १४
 रान्तास्तु कुरत् शब्दे विलेजने धुरत् खुरत् तु ष्टिविध ।
 संवेद्यने मुरत् स्यात् धुरत् भीमार्थशब्दयो स्फुरत् ॥१५॥
 स्फुरणेऽप्रगतौ तु पुरत् वीप्सैश्चर्यार्थयोः मुरत् लान्ता ।
 स्फुल्लत् स्फुरवत् हिल्लत् तु हावकृतौ तिल शिलत् उञ्जे १५॥
 इल्लत् क्षेपणगमनस्वमेपु चलत्तु विलसने किल्लत् ।
 शैत्यमीडनयो स्यादिल्लत् ज्ञेहे धिल्लत् वसने ॥१७॥
 विल्लत् वरणे णिल्लत् स्याद्गहनेऽथ स्लेपणे मिल्लत्प्रोक्तः ।
 मेदन इह विल्लत् भवेत् शान्तास्तु रुश रिशत् हिंसायाम् १८
 गमने लिशत् विशत् प्रवेद्यनेऽथो मृशत् आमर्शो ।

अतिसर्जने दिशीत स्पृशत सरपरी इह पान्ता ॥ १९ ॥
 मितत स्पष्टेऽथ कृपीत् विलेखने स्यात् ऋपैत् गतौ इयत् ।
 इच्छायां प्रीतिनिषेवणयोस्तु जुपैति अथ हान्ता ॥ २० ॥
 वृहौ वृहौ स्वहौ स्वहौत् हिंसायामुद्यमे वृहौत् ।
 ष्कादशाधिकमभूच्छत चान्ता तु मोक्षणे ॥ २१ ॥
 मुप्लृत्ती क्षरणे तु स्यात् पिर्षीत् पान्तौ लिर्षीत् तु ।
 उपदेहेऽथ लुप्लृत्ती श्लेदने दान्तक द्वयम् ॥ २२ ॥
 विद्लृत्ती लाभार्थे परिघातार्थे म्विदत् तान्तास्तु ।
 छेदे कृतैत शान्तो ऽव्यये तु पिशत मुचादिरष्टौ वृत् ॥ २३ ॥
 टान्तः कुट्टत फौग्ल्ये उदन्तानि स्वरे कुड्न्त् ।
 पुरीषोत्सर्जने गुत् घृत् गतिरधेययार्मत् ॥ २४ ॥
 उदन्ताः कुड्यत् फूड्न्त् णूत् स्तय घृत् विघ्नने ।
 जान्त शब्द गुजत् चान्तौ कुचत् सङ्घाघने रमृत् ॥ २५ ॥
 प्यश्चत घ्याजीकृतौ टान्तास्युत् ष्चुत् चुत् छिदि ।
 प्रतिघाते घुत् श्लेष पुटत् विफसन रफुत् ॥ २६ ॥
 धाक्षेपणमर्दनयोर्मुत्त तुत्त कलिगृत्तौ तथा टान्तः ।

पुटसदृशो लुठत स्यादथ ङान्ताः कृडत घसनार्यः ॥२०॥
 घाल्ये च कुडत कथितो जुटसु घधेऽय गुडत रक्षायाम् ।
 स्युड लुड शुडसु सवृत्पर्या उत्सर्जने तु शुडत ॥ २८ ॥
 तुड ताडने मुडत भुडत् सङ्घाते मज्जने तु दुड हुडत ।
 शुड णान्तश्चुणत श्लिदि पान्तः क्षेपे डिषत रान्ता ॥२५॥
 स्फुरत स्फुरणे स्फुल्लत मजे च चुणयत् झुवत् शुरैति कृतौ ।
 ङनघनारिंशसु कुटादिर्धूनपष्टि शतमस्रिलाः ॥२०॥

इति सद्गुरुवाग्देवीप्रसादमासाद्य हर्षकुलविहिते ।

कविकल्पद्रुमनाम्नि ग्रन्थेऽमृत्युष्टय पद्यः ॥ ३१ ॥

इति तपागच्छाधिराजश्रीलक्ष्मीसागरसूरिपद्म-
 प्रभावकश्रीसुमतिसाधुसूरिपद्मप्राप्तप्रतिष्ठ
 श्रीहेमविमलसूरिविजयमानराज्ये मण्डि-
 तपण्डितकुलप-कुलधरणगणिशिष्यह-
 र्षकुलप्रणीते सार्यकहेमधातुप्रकटेऽन-
 घद्यपद्यबन्धे श्रीकविकल्पद्रुमनाम्नि

ग्रन्थे तुदादिगणप्रकाशो नाम
षष्ठ पल्लव ॥

अथ घान्तौ रुधूपी आवरणे भासने जिह्नैपि ।
 चान्ता पञ्च वृषैप तु धरणे सम्पर्धने तु पृचैप् ॥ १ ॥
 विष्णुपी पार्थक्य रिष्णुपी स्याद्विरेचन तम्बूप ।
 सङ्कोचनेऽथ घान्ताश्छिद्रूपी स्याद् द्विघाकरणे ॥ २ ॥
 क्षुद्रूपी पेये उष्णद्रुपी तु दीप्तिदेवनयो ।
 ऊर्ध्वद्रुपी हिंसानादरयोर्दारणे तु मिद्रुपी ॥ ३ ॥
 ऊर्ध्वेप कृदन इह सिद्धिप दैन्ये विचारणे तु विद्रिप् ।
 जान्ता अज्ञौप् व्यक्तिस्रक्षणगमनेष्वथो मज्ञौप् ॥ ४ ॥
 आमर्दनेऽथ तज्ञौप् मङ्गावन ओषिजैप् भयचलने ।
 अभ्यवहतिपालनयोर्मुञ्जप योगे तु युजूपी ॥ ५ ॥
 सान्तो द्विसुप प्रमये हान्तः स्याच्चद्वेषेऽथ तृहप इति ।
 पान्तौ तु पूर्णनार्ये पिप्लुप विशेषणे तु शिप्लुप ॥ ६ ॥
 सान्त कृषैप वेष्टन इति पट्त्रिंशतिरभूद् रुधादिगण ।

प्राद्य स्वयं परस्मैमुखो विमानोऽनुषन्वफलात् ॥ ७ ॥

इति सहुक्वाग्देवीप्रसादमासाद्य हर्षकुलविहिते ।

कविकल्पद्रुमनाम्नि ग्रन्थेऽभूत्पञ्चमोऽत्र सप्तमकः ॥ ८ ॥

इति तपागच्छाधिराजश्रीलक्ष्मीसागरसूरि-

पट्टप्रभावकश्रीसुमतिसाधुसूरिपट्टप्राप्तप्र-

तिष्ठश्रीहेमविमलसूरिविजयमानराज्ये

मण्डितपण्डितकुलपं-कुलधरणग-

ण्डिशिष्यहर्षकुलप्रणीते सार्धकहैम-

घातुप्रकटेऽनवद्यपद्यब्धे श्रीकवि-

कल्पद्रुमनाम्नि ग्रन्थे रुधादिगण-

प्रकाशो नाम सप्तम पञ्चमः ।

मान्सा समे तनूयी विस्तारे याषने वनूयि भवेत् ।

अषषोषने मन्ूयि क्षणूग् क्षिणूयी तु हिंसार्यौ ॥ १ ॥

धाने मतः पणूयी गमनार्ये समत किञ्च शृणूयी ।

अदनाथे तु तृण्यी मासि घृण्यी नव तनाथाः ॥ २ ॥

इति सद्गुरुवाग्देवीप्रसादमासाद्य हर्षकुलविहिते ।

कविकल्पद्रुमनाम्नि ग्रन्थेऽमूत्पल्लवोऽष्टमकः ॥ ३ ॥

इति तपागच्छाधिराजश्रीलक्ष्मीसागरसूरिपट्ट-

प्रभावकश्रीसुमतिसाधुसूरिपट्टप्राप्तप्रतिष्ठ

श्रीहेमविमलसूरिविजयमानराज्ये मण्डि-

तपण्डितकुलप-कुलचरणगणिशिष्यह-

र्षकुलप्रणीते सार्धकहैमघातुप्रकटेऽन

वद्यपद्यवन्धे श्रीकविकल्पद्रुमनाम्नि

ग्रन्थे तनादिगणप्रकाशो

नामाष्टम पल्लव ।

आदाधीदन्ता पट्ट डुर्कांगश् द्रव्यविनिमये प्रौंगश् ।

तृप्त्यभिलाषे श्रींगश् पाके मींगश् तु हिंसायाम् ॥१॥

घींश् वरणे म्नींश् मरणे आदन्तो शांश याघन इदन्तौ ।

क्षिपश् हिंसायां स्यात् विंगश वधेऽप्य ऊवन्तौ ॥ २ ॥
 कूगश शब्दे द्रूगश् हिंसायां द्रावुदन्तकौ स्कुगश् ।
 आप्रवणेऽप्यो युगश वधे दान्तो मूढश सुसने ॥ ३ ॥
 ठान्तो हेठश् मूतप्रादुर्भावेऽप्य दान्तमृदश् क्षोदे ।
 धान्ता विलोडने स्यान्मन्यश् प्रन्यश् तु भवति सन्दर्भाः ॥
 प्रतिहर्षणमोचनयोः धन्यश् स्यात् कुन्यश् ह्रुशे ।
 धान्तौ वग्धे वन्धश् इह रोये गुचश शास्तौ द्वौ ॥ ५ ॥
 वाधे क्षिरौश कथितोऽशश भातुर्मोजने प्रयो भान्ता ।
 णमसुभश हिंसनार्थो सचलने क्षुभश सप्त धान्ताः स्युः ॥ ६ ॥
 मुपश् स्तेये इपरा तु धामीक्ष्ये कुपश निष्कर्षे ।
 भ्रुपयुग् प्लुपश् स्नेहनसेचनयोः पूरणार्थौ च ॥ ७ ॥
 विपश् वियोगे पुपश् तु पुष्टौ धान्तस्तु क्षवश् हेठशब्द ।
 सान्तौ धसूश् उज्ज्वे श्रयन्तकौ वृक्षश् सम्भक्तौ ॥ ८ ॥
 हान्त उपादानार्थे प्रहीश ऊदस्तकास्त्रयः पूगश् ।
 पवनं लूगश् छन्दे स्याद् पूगश् कम्पनेऽप्य ईदन्ता ॥ ९ ॥
 पीश गमनरापणयाडीश स्यात् श्लेषणे गतौ ल्वीश ।

छ्त्रिंशत्तु धरणार्थं स्यादाद्यन्तो ज्यांशहान्यर्थं ॥ १० ॥
 ऋवन्ता कृ मृ शृश् हिंसायां नृश नये गतौ ।
 ऋश जृश् वयोहानौ घृश् मरणे भृश भजने च भवेत् ॥ ११ ॥
 कृगश् हिंसायां स्यात् घृगश् धरण विदारणे वृश ।
 पूश् पालनपूरणयोः स्तृगश् आञ्छावने प्रोक्तः ॥ १२ ॥
 गृश् शब्दे वृत् प्वादिर्द्वाविंशत्यैकहीनया स्वादि ।
 घातुभिरन्ये तेऽष्टत्रिंशत् क्रयादौ समेऽपि पाटि स्युः ॥ १३ ॥
 इति सद्गुरुवाग्देशीप्रसादमासाद्य हर्षकुलविहिते ।
 कविकल्पद्रुमनाम्नि ग्रन्थेऽयमपूरिपङ्क्तौ नवमः ॥ १४ ॥
 इति तपागच्छाधिराजश्रीलक्ष्मीसागरसूरिपट्ट-
 प्रभावकश्रीसुमतिसाधुसूरिपट्टप्राप्तप्रतिष्ठ
 श्रीहेमविमलसूरिविजयमानराज्ये मण्डि-
 तपण्डितकुलप कुलचरणगणिशिष्य-
 हर्षकुलप्रणीते सार्थकहैमघातुप्रकटे-
 ऽनवथपद्यवन्धे श्रीकविकल्पद्रुमना-

मिन् ग्रन्थे ऋषादिगणप्रकाशो नाम नवम पक्षव ॥

चुरण स्तेय ऋवन्तौ स्रवणे घृण पूरणे तु घृष् कान्ता ।
 नङ्गण घङ्गण नाशे चुङ्गण चङ्गण उभौ व्यघने ॥१॥
 घल्क श्रल्कण कथने टकुण स्याद्दम्बनेऽर्कण स्तवने ।
 ह्रिक्किण किक्किण हनने निक्किण परिमाण इह चान्तौ ॥२॥
 पिचण तु कुट्टनार्थे विस्तारे पचुण जान्तास्तु ।
 ऊर्जण जीवनवहयोः स्याद्दत्त मार्जण निमाद्यार्थौ ॥ ३ ॥
 तिञ्जण निशाने पूञ्जण पूजायां क्षजुण कृष्णजीवनके ।
 घञ्ज घञ्जण गतौ मार्गण सस्कारे रुञ्जण हिंसायाम् ॥ ४ ॥
 मुञ्जु पिञ्जुण बले ज्ञाने निकेतने हिंसनेऽर्
 तजन इह च
 वृट् शुट् शुट्
 पुट्पुट् शुट् पुट्

अभ्यस्यगि
 उव फुट्टण कुत्
 विभाजने तु
 स्मृता

लुप्तण स्तेये चोक्तो नटण अशे स्त्रिण सेहे ॥ ७ ॥
 पट्ट स्त्रिण प्रमये कीटण स्याद्धर्णने रुटण रोपे ।
 षट्टण चलने सट्टण सवरणे स्फुट्टण परिहासे ॥ ८ ॥
 शुट्टिण ष्टेवे कूट्टिण भवेदप्रमादेऽथ ठान्तकाः शुट्टण् ।
 शोपार्ये गुट्टण स्याद्द्वेष्टन इह शुठण आलस्ये ॥ ९ ॥
 शठिण श्लाभायां स्यात् शठ शठण शठुण सस्करणगत्योः ।
 ङान्ता पीठण गहने ईडण स्तवने षडुण कोपे ॥ १० ॥
 ओलडुण क्षेपार्ये सुडुण ष्टेवेऽथ मडुण कल्याणे ।
 परिहासे स्फुडुण भवेदुपसेवायां लडुण स्यात् ॥ ११ ॥
 मेवे सड सडुण द्वौ कडुण स्यात्प्रण्डने च कुडुण इति ।
 रक्षार्ये मडुण मवेदुपायां पिडुण सङ्घाते ॥ १२ ॥
 वेष्टनरक्षणयोः स्याद् गुडुण जुडण प्रेरणे तडण घाते ।
 ङान्तास्तु घूण तूणण कूणिण सकोचने श्रणण दाने ॥ १३ ॥
 जुडण इष चूर्ण घर्णण पूणण सङ्घातनेऽथ सपूचौ ।
 तूणिण आशंसायां भूणिण तान्ताभितुण स्मृत्याम् ॥ १४ ॥
 सवेदने चित्तिण स्यात् मुस्तण पूणणसमस्तया कूतण ।

मिन्न ग्रन्थे क्रधादिगणप्रकाशो नाम

नवमः पक्षव ॥

चुरण स्तेय ऋदन्तौ स्रवणे पूण पूरणे तु पूज कन्ताः ।
 नङ्गण घङ्गण नाशे चुङ्गण चङ्गण उमौ व्यपने ॥१॥
 वक्क शक्कण कपने टकुण स्याङ्गन्वनेऽर्कण स्तवने ।
 हिक्किण किक्किण हनने निक्किण परिमाण इह चान्तौ ॥२॥
 पिच्चण तु कुट्टनार्थे विस्तारे पच्चुण जान्तास्तु ।
 ऊर्जण् जीवनवलयोः स्याद्गज मार्जण निमादार्यौ ॥ ३ ॥
 तिक्कण निशाने पूञ्जण पूजायां क्षजुण कृष्णजीवनके ।
 मज वजण गतौ मार्गण संस्कारे रुजण हिंसायाम् ॥ ४ ॥
 मुजु पिजुण बले दाने निकेतने हिंसनेऽपि सर्जिण तु ।
 तर्जन इह च चान्तौ म्लेषण अम्यक्तगिरि टाम्ता ॥ ५ ॥
 मुट्ठुट्ठु सुट्ठु सुट्ठुण स्युः छेवे कुट्टण कुत्तनार्थम् ।
 पुट्टुपुट्टु सुट्टु पुट्टुण अरुपीमावे विभाजने तु वट्टुण् ॥ ६ ॥
 पुट्टु मुट्टुण चूर्णनार्थावऽट्टु सिट्टुण स्मृताववशायाम् ।

कुट्टुण असत्यवचने श्वम्भ्रण गमनेऽथ गुरिण स्यात् ॥२३॥
 उद्योगे यत्रुण स्यात् सक्रोचे गुप्तमापणे मन्त्रिण ।
 तन्त्रिण कुट्टुम्यचारण इह लान्ता ललिण ईप्तायाम् ॥२४॥
 कल किल पिलण क्षेपेऽथोत्क्षेपे दुलण तुलण उन्माने ।
 धुलण निमज्जन इलण प्रेरण इह सलण तु प्रतिष्ठायाम् २५॥
 पुलण समुच्छ्राये स्यात्तिलण स्नेहे क्षलण तु शोषार्थं ।
 विलण तु भेदे मूलण रोहण इह पलण रक्षार्थः ॥२६॥
 जलण अपवारणार्थं चलण मृतौ धान्त एक इह सान्त्वण ।
 सामविधौ शान्ता स्युर्धूषण कान्तीकृतौ स्पशिण ॥२७॥
 ग्रहणश्लेषणयोः स्याद्वशिण वशनेऽथ पान्तका प्युपण ।
 उत्सर्गे श्लिषण समाश्लेषे लूपण तु हिंसायाम् ॥ २८ ॥
 रुपण तु रोपे सान्ता पुसण् अभिमर्षने जस यूस ।
 पिसण च हिंसार्थाः स्युः पसुण विनाशेऽथ रक्षणे असुण ॥
 मर्त्सिण तु सर्जनार्थे दसिण वशनेऽपि दर्शने हान्तौ ।
 घर्हण जसवत् प्णिहण स्नेहे क्षान्ता परिग्रहे पक्षण ॥३०॥
 भक्षण भदने म्रक्षण म्लेच्छे लक्ष्मीण दर्शनाङ्गनयोः ।

सशब्दनेऽथ गमने स्पर्शण वै अर्धने षस्तिण् ॥ १५ ॥

पुस्तण युस्तण तु ह्रस्वनादरेऽप्यादरेऽथ धान्ताः स्युः ।

पथुण गतौ प्रतिहर्षे अथण प्रक्षेपणे तु पृथण् ॥ १६ ॥

प्रथण प्रस्थानार्थे धान्ताः संघोदने चुक्षण घातुः ।

छर्षण वमने शुद्धण निकेतने च्छ्वण सधरणे ॥ १७ ॥

मिदुण स्नेह धान्ताः सयमने यच्चयुग्वचण, वद्धण ।

छेदनपूरणयोः स्याद् द्विसायां मुमुण अर्धने गन्धिण ॥ १८ ॥

गर्दण काङ्क्षे पान्ता ङपु ङिपु ङपि ङम्पि ङिम्पि ङिपिण स्युः

सङ्घाते छपुण गतौ क्षपुण धान्तौ ङिपण क्षेपे ॥ १९ ॥

शर्षण माने ह्रपण व्यस्त्रयां वाधि ननु समुच्छ्राये ।

दूपण धान्ताः पुर्यण निकेतने छादने तु फुसुण ॥ २० ॥

उषु ङिषुण क्षेपायौ सम्भण सभघनेऽथ लुषु तुषुण ।

ह्रस्वर्धनेऽथ शुस्वण सर्जनमानह्रये भान्तौ ॥ २१ ॥

ङन्मि ङिन्मिण सङ्घाते माम्ता आलोचने शमिण् ।

कुस्मिण् कुस्मयने स्यातो वितर्के तु स्यमिण् भवेत् ॥ २२ ॥

यमण परिवेषणेऽपो भान्तो व्ययण क्षयेऽथ रान्ताः स्युः ।

कुट्टुण असत्यवचने श्वम्भ्रण गमनेऽथ गुरिण स्यात् ॥२३॥
 उषोगे यश्रुण स्यात् सकोचे गुप्तमापणे मन्त्रिण ।
 तन्त्रिण कुट्टुम्बधारण इह लान्ता ललिण ईप्सायाम् ॥२४॥
 कल किल पिलण क्षेपेऽथोत्क्षेपे दुलण तुलण उन्माने ।
 बुलण निमज्जन इलण प्रेरण इह तलण तु प्रतिष्ठायाम् २५॥
 पुलण समुच्छ्राये स्यात्तिलण स्नेहे क्षलण तु शोषार्थं ।
 बिलण तु भेदे मूलण रोहण इह पलण रक्षार्थः ॥२६॥
 जलण अपवारणार्थं चलण भृतौ वान्त एक इह सान्त्वण ।
 सामविधौ शान्ताः स्युर्धूशष्प कान्तीकृतौ स्पशिण ॥२७॥
 ग्रहणश्लेषणयोः स्यादक्षिण वक्षनेऽथ पान्तकाः प्युपण ।
 उत्सर्गे श्लिषण समाश्लेपे लूपण तु हिंसायाम् ॥ २८ ॥
 रुपण तु रोपे सान्ताः पुसण् अभिमर्दने जस मूस ।
 पिसण च हिंसार्थाः स्युः पसुण विनाशेऽथ रक्षणे जसुण ॥
 भर्त्सिण तु सर्जनार्थे वसिण वक्षनेऽपि वक्षने शान्तौ ।
 बर्हण जसवत् प्णिहण स्नेहे शान्ता परिग्रहे पक्ष्ण ॥३०॥
 भक्षण भवने चक्षण श्लेष्णे लक्ष्मीण वक्षनाङ्गुनयोः ।

यक्षिण पूजायां स्यात् श्यशीतिशतमित्यमी गविताः ॥३१॥
 अथ लक्ष्मिपर्यन्ता अर्घ्यविशेषे स्युरेष्वयावन्त ।
 द्वाण् मारणादिषु नियोजनेऽप्युदन्तौ तु सहने श्युण ॥३२॥
 युणि तु जुगुप्सायामथ ऊदन्तो भूण मिश्रण् ऋदन्त ।
 विश्वाने गूणि भवेत्कान्ता आस्वादने तु रक लकण् डौ ॥
 बुद्धण् मपणे प्रोक्ष्ये गान्ता रग ल्गाण रकसमौ लिगुण ।
 चित्रीकरणे शान्ताः प्रलम्भने यक्षिण मुचण तु ॥३४॥
 स्यान्मोचनेऽथ चर्षण् अभ्ययनेऽब्रण विशेषणे जान्तौ ।
 अर्जण तु प्रतियत्ने मजण तु विश्राणने टान्ता ॥३५॥
 षटण तु सङ्गस्तार्थे प्रतापने क्कटिण षटयुतस्फुटण ।
 भेदे हिंसायां इह षान्तस्तु निमीलने कणण ॥ ३६ ॥
 तान्तो यतण निकारोपस्कारार्थद्वये निराः शुद्धौ ।
 वान्ता त्रिदिण निवासास्थानार्थे चेतनेऽप्यथो पूर्वण ॥३७॥
 क्षरणेऽप्याक कन्दण सातत्ये ष्वदण भवति आस्वादे ।
 आकः सकर्मक्रेऽथ चुरादिकार्योऽथ मुदण ससर्गे ॥३८॥
 शम्भण स्यादुपसर्गाश्रापादिष्कारयोर्मदिण तसौ ।

घान्तः शृङ्घण प्रसहने नान्त स्तम्भे मनिण् पान्तः ॥१५॥
 कृपण अवकल्कनार्थो भान्तः स्याज्जमुण नाशने मान्तः ।
 रोगार्थेऽमण रान्तौ पूरण आप्यायनेऽथ चरण ॥ ४० ॥
 निःशसयेऽथ लान्ता विदारणे वलण बलि भलिण घातू ।
 आमण्डनेऽथ वान्तौ विविण् परे कूजनेऽथ विषण् ॥४१॥
 पीढायां शान्तः स्यात् पशण तु व-घेऽथ पान्तकाः पशवत् ।
 पषण अथ शक्तिघन्भे वृषिण विशब्दे भवेद् घुपूष ॥४२॥
 आङ्गपूर्व क्रन्देऽसौ पुषण घृतौ भूपणे भवेत्पूषण ।
 सान्ता प्रसण प्रहणे निवारणे व्रसण ताडने तु जसण् ॥
 कुत्सिण तु अवक्षेपे लसण तु शिल्पप्रयुञ्जने स्यातः ।
 भूपणवत् तस्युण वसण् स्नेहच्छेदावहरणेषु ॥ ४४ ॥
 उत्क्षेपे घसण भवेत् हातोऽर्हण पूजनेऽथ कान्तौ ह्यौ ।
 लोक्युततर्क घान्तौ खलु लघु चान्तस्तु लोचु छान्तस्तु ॥
 विष्ठ जान्ता अजु तुजु पिजु
 लजु लुजु मजु टान्तकाः पट पुटश्चित् ।
 लुट घट षट् तान्त स्याद्दृस्य घान्तः पुय अयो दान्तः ॥४५॥

नद भान्तो वृष पान्ता कुप घूप गुप त्रयोऽय शान्तौ द्वौ ।
 वशु कुशु सान्तास्त्रसु पिसु कुसु वसु भान्तस्तु चीय हान्तास्तु ।
 बर्ह वृहु धल्ह अहु वहु महु सर्वेऽमी गितश्च मासार्थोः ।
 क्षान्तौ मोक्षण असने लक्षिण् आलोचने हि पण्णवति ॥
 अथ दर्शनाभ्यवन्तान् अङ्गुण लक्षण इहाङ्गुण पदे च ।
 अन्वेषणे मृगणि वै सुख यु म्भण तत्क्रियायां द्वौ ॥४९॥
 म्लेच्छण तु दर्शनाभ्येऽघण् पापकृतौ रघण् पुनर्यमे ।
 सूचण पैशुन्यार्थे समाजण प्रीतिसेवनयोः ॥ ५० ॥
 भाजण पृषककृतौ स्यात्मकाशने लज लजुण् पुत्रण् सङ्गे ।
 कूटण दाहे खोटण् क्षेप पट वटण तु ग्रन्थे ॥५१॥
 खेटण अदनेऽय वट्टण विभाजने शठ राठण वचसि तप्या ॥
 वण्डण वण्डनिपाते तूणण् मङ्गोचनं स्यात् ॥ ५२ ॥
 वर्णण् विस्तृतिवर्णक्रियागुणाख्यासु गणण सस्याने ।
 पर्णण तु हरितमाये घणण वपुदपूर्णने भिदि तु कर्णण् ॥५३॥
 कुण गुण केसुण आमन्त्रणे गतौ वा पतण् तथा घातण् ।
 सुखसेवनयोश्चार्थणि याच्यार्थो कथण वाक्मव चार्थः ॥५४॥

दौर्बल्ये श्रवण मवेच्छेदण द्वेषीकृतौ गदण गर्जे ।
 पदाणि गतौ स्याद् दृष्ट्युपसहारेऽन्वण् स्तनण् गर्जे ॥५५॥
 ध्वनण निनादे स्तेनण् चौर्ये क्लृण् तु परिहाणे ।
 दौर्बल्ये कृपण मवेत् रूपण् रूपक्रियायां वै ॥ ५६ ॥
 क्षप लामण् प्ररण इह भामण श्लेषेऽथ सान्त्वने सामण् ।
 सप्रामणि सप्रामे गोमण् उपलेपने स्यात् ॥ ५७ ॥
 स्तोमण् श्लाघायां स्यात् श्रामण आमन्त्रणे व्ययण ।
 विश्वसमुत्सर्गार्थे आक्षेपे स्वरण भेदे तु ॥ ५८ ॥
 छिद्रण कर्मसमाप्तौ पारण तीरण च वरण ईप्सायाम् ।
 क्रीडायां तु कुमारण शैबिल्ये कत्र गात्रण् द्वौ ॥ ५९ ॥
 सूत्रण विमोचनार्थे चित्रण् चित्रक्रियाकदाचिद्दृष्टयो ।
 मूत्रण प्रसूत्रणे स्यान्मिश्रण सपर्शनेऽथ दुर्बलतायाम् ॥६०॥
 शारण विक्रान्तौ द्वौ शूरणि वीराणे च सत्रणि तु ।
 संदानार्थे स्यात् पस्यूलण् लघनपवनार्थः ॥६१॥
 उपधारणे तु शीलण् क्लृण् तु सस्मानगमनयो कालण् ।
 वेलण् उपदेशार्थे स्थूलणि परिबृहणऽथ गर्धणि तु ॥६२॥

नद घान्तो घृष पान्ता कुप घूप गुप त्रयोऽप्य छान्तौ द्वौ ।
 दशु कुशु सान्तास्रसु पिसु कुसु दसु घान्तस्तु धीव हान्तास्तु ।
 वर्ह घृहु वख्द् अहु घहु महु सर्वेऽमी गितम्भ मासार्थाः ।
 खान्तौ मोक्षण असने लक्षिण् आलोचने हि पण्णवति ॥
 अथ दर्शयाम्यवन्तान् अङ्गुण लक्षण इहाङ्गुण पदे च ।
 अन्वेपणे मृगाणि वै सुख दुःखेण तत्क्रियायां द्वौ ॥४५॥
 ब्लेष्कण तु वरीनार्येऽप्यण् पापकृतौ रक्षण् पुनर्यज्ञे ।
 सूखण पैशुन्यार्ये समाजण प्रीतिसेवनयो ॥ ५ ॥
 भाजण पृथक्कृतौ न्यात्प्रकाशने लज्ज लज्जुण् पुटण् सङ्गे ।
 कूटण दाहे खोटण् क्षेप पट वटण तु ग्रन्थे ॥५१॥
 खेटण अवनेऽप्य घट्टण विभाजने श्वठ शठण वक्षसि तप्या ॥
 दण्डण दण्डनिपाते तूण् सङ्कोचने सपात ॥ ५२ ॥
 वर्णण् विस्तृतिवर्णक्रियागुणाख्यासु गणण सक्रयाने ।
 पणण तु हरितमात्रे ध्रणण वपुश्भूर्जने भिदि तु कर्णण् ॥५३॥
 कुण गुण केतण आमन्त्रणे गतौ वा पतण् धया घातण् ।
 सुखसेवनयोश्चार्यणि धात्र्यायां कषण याक्प्रय धार्यः ॥५४॥

कृद्गण सन्दीपनेऽघादिण हिंसायां भाषणे षदिण ।
 आङ् सदण गतौ प्रोक्तश्छद्गण तु अपवारणे ॥७१॥
 घान्तः शुन्धिण शुद्धौ नान्तौ ह्यौ पूजने तु मानण स्यात् ।
 श्रद्धाऽऽघाते तु तनूण उपसर्गादिषु दैर्घ्यार्थे ॥७२॥
 मान्तौ ह्यभेण भीसौ पान्ता आप्लृण तु लम्बनेऽप तपिण ।
 दाहे तृपण प्रीणन इह सान्तौ हिंस्रुण हिंसायाम् ॥७३॥
 पान्ता मृपिण तितिक्षायां जुपण तु परितर्कणे ।
 स्यादसर्वोपयोगे तु शिपण अतिशये तु वे ॥७४॥
 घृपण प्रसहने रान्त ईरण क्षेपेऽप हान्तकौ ।
 गर्हण त्रिनिन्दार्थे स्यात् मर्षणे तु पहण मत ॥७५॥
 एष पूर्णाभ्रत्वारिंशद्दरूपाधिका युजादिगणसर्वे ।
 चतुःशती चतुरधिका स्युश्चुरादयो षडुलम ॥७६॥
 अदन्ता अप्यनुक्ता स्युस्तथा भ्वादिगणाष्टके ।
 निवेशितास्ते सर्वेऽपि षडुल स्युश्चुरादम ॥७७॥
 अत्रैकाशीत्युत्तरनवशतसयुक्स्तहस्र १९८१ सस्याका ।
 आर्यागीतिश्लोकैर्नवादिगणघातत्रो ह्यघा ॥७८॥

मानेऽथ विमजनेऽशष् मृपण क्षान्तौ पपण् अनुपसर्गे ।
 अन्वेपणे गवेपण् आस्वादस्नेहयोस्तु रसण् ॥१३॥
 वासण उपसेवायां निवासण ष्छादने रहण् गमने ।
 रहण त्यागे गृहणि ग्रहणेऽथो कस्फने चहण ॥१४॥
 विस्मापने तु कुहणि प्रप्रायां स्पृहण महण पूजायाम् ।
 रक्षण पारुष्ये स्यादिति संपूर्णाश्चतुर्णवृत्तिः ॥१५॥
 युजादिरुष्यते जान्तो युजण् सपर्वने मतः ।
 ईदन्ता मीष् मती प्रीगण् सर्पणे लीण् द्रवीकृतौ ॥१६॥
 उदन्त कम्पने भृगण् ऋदन्त आवृत्तौ वृगण् ।
 ऋदन्तो जृण् वयोहानौ कान्तौ ह्रीं चीक शीकण ॥१७॥
 आमर्षणार्थो गान्तस्तु भार्गण् अन्वेपणार्थक ।
 शान्ता अर्षिण पूजायां पृषण् सम्पर्शनार्थक ॥१८॥
 रिषण् वियोजनार्थे च प्रोक्तो वचण भाषणे ।
 शान्तौ वृजैण् वर्जने च शौचालङ्कारयोर्मृजैण् ॥१९॥
 ठान्तः ऋदुण शोकार्थे यान्ताः कथण हिंसने ।
 धयण चन्धे च सन्दर्भे अन्य प्रमथण दान्तकः ॥२०॥

कण्टूग् गात्रविनामे महीरु वृष्यर्ष्ययोर्हृणीरु रोपे ।
 लज्जायामपि, मन्तु तु रोपार्थे वैमनस्येऽपि ॥ २ ॥

कण्टूग् गात्रविनामं । “घातो कण्टूवैर्यरु” ॥११४१८॥ कण्टूवो
 द्विपा । घातघो नामपनि च । तत्र घातुभ्यां ऋप्रत्ययः । कण्टूवति
 कण्टूवतः । क्य कण्टूव्यते । अकण्टूवीन् । अकण्टूवियिष्ट । अकण्टूवियि ।
 कण्टूवाचकार । कण्टूवाचक्र । कण्टूविता । ‘कण्टूवस्तृतीय’ ॥१४१९॥
 इति एतीवाचबबस्य द्विल कण्टूवियिपति कण्टूवियिपते । विगि कण्टू
 ववति । क अकण्टूवियन् अत्र भत ॥१४१९॥ इति विपयेऽप्यखे-
 पान् ‘स्वरस्क’ ॥१४१९॥ ॥ इति स्वानित्वाभावात् यि इत्यस्य द्विलम्
 ननु य इत्यस्य । एवमन्यत्रापि । कण्टूवित्वा । कण्टूविता । कण्टूवितुम् ।
 अकण्टूव्य । १ । महीरु वृष्यर्ष्ययोर्हृणीरु । ककार आत्मनपशार्थः । महीयत ।
 अमहीयिष्ट । महीयति । अमहीयियन् । महीयिता । २ । हृषीरु रोपे
 कत्रायामपि । हृषीयते । कर्त्वं न पत्या वरणी हृषीयते । सनि
 हृषीवियिपत । विगि हृषीवयति । ३ । मन्तु तु रोपार्थे वैमनस्येऽपि ।
 मन्तूपति । मन्तूवियिपति । विगि, मन्तूवयति । अघतन्व्यां, अमन्तू
 वीन् । ४ ॥ २ ॥

असु मानमोपतापे वल्गु तु माधुर्यपूजयोः स्यात् ।
 वेरु, लाडु, वट्ट, लाट्ट धौत्येऽप्यन्वमे पूषमावेऽपि ॥ ३ ॥

असु मानसापताप । असूयति । अन्य तु असूह रोपाविष्कृतौ रोप ।
 असूयत इत्याहुः । असूयियिपति । असूवीन् । विगि असूययति । के
 आसूविवन् । ५ । वल्गु तु माधुर्यपूजयाः । वल्गूयति । अघतन्व्यां, अक-

इति सहस्रनागदेवीप्रसादमासाद्य र्षिकुलविहिते ।

कविकल्पद्रुमनाम्नि ग्रन्थेऽयमपूरि पञ्चमो दशमः ॥ ७९ ॥

इति तपागच्छाधिराजश्रीलक्ष्मीसागरसुरिपट्ट-
प्रभावकश्रीसुमातिसाधुसूरिपट्टप्रभावकप्रति-
ष्ठश्रीहेमविमलसूरिविजयमानराज्ये मण्डि-
तपण्डितकुलप-कुलचरणगणिशिष्यह-
पकुलप्रणीते सार्थकहेमघातुप्रकटेऽन-
वद्यपद्यवन्दे श्रीकविकल्पद्रुमनाम्नि
ग्रन्थे शुरादिगणप्रकाशो नाम
दशमः पञ्चमः संपूर्णः ॥

नवादिभ्योऽतिरिक्ता ये सूत्रेष्वेवोपलक्षिताः ।

सुखज्ञानार्थमुच्यन्ते केऽपि ते सौत्रघातयः ॥ १ ॥

सुखम् । नवर्त्त, सूत्रेष्वेवोपलक्षिता इति । सूत्रेषु कथञ्चनसूत्रेष्व-
व्यलक्षिता एता न चाट्टपाठे ॥ १ ॥

कण्डूग् गात्रविनाम महीरु वृष्यर्ष्ययोहणीरु रोपे ।
 लज्जायामपि, मन्तु तु रोपाथे यैमनस्येऽपि ॥ २ ॥

कण्डूग् गात्रविनाम । “यत्ता कण्डूद्वयम्” ॥३॥४॥८॥ कण्डूद्वयो
 द्विधा । घातना नामानि च । तत्र घातुम्या यक्ष्मत्यय । कण्डूयति
 कण्डूयत । क्य कण्डूयत । अकण्डूयीत् । अकण्डूयिष्ट । अकण्डूयि ।
 कण्डूयाचकार । कण्डूयाचक । कण्डूयिता । “कण्डूद्वयस्तृतीय” ॥४॥१॥९॥
 इति कर्त्तृपाठयवम् द्वित्व कण्डूयिषिपति कण्डूयिषिपते । त्रिणि, कण्डू
 ययति । इ अकण्डूयियन् अत्र “अत” ॥४॥३॥९॥ इति विषयऽप्युच्चा-
 पान् “स्वरस्य” ॥५॥४॥११०॥ इति स्थानित्वाभावात् वि इत्यस्य द्वित्वम्
 ननु य इत्यस्य । षमस्यत्रापि । कण्डूयित्वा । कण्डूयिता । कण्डूयितुम् ।
 अकण्डूय्य । १ । महीरु पूरुद्वयम् । कण्डू आत्मनपदाथ । महीयत ।
 अमहीयिष्ट । महीययति । अमहीयियन् । महीयिता । २ । हणीरु राय
 लज्जायामपि । हणीयत । क्यं न पत्या घर्णी हणीयत । सनि
 हणीयिषिपत । त्रिणि हणीययति । ३ । मन्तु तु रोपाथे यैमनस्येऽपि ।
 मन्तुयति । मन्तुयिषिपति । त्रिणि मन्तुययति । अद्यतन्वा अमन्तु
 यीत् । ४ ॥ २ ॥

अमु मानमोपनापे बल्लु तु माधुर्यपूजयो ख्यात ।
 धेरु, लाह वद, लाट् धीत्येऽप्यम्बन्ने पूवमात्रेऽपि ॥ ३ ॥

अमु मानमोपनाप । अमूयति । अम्ब तु अमूरु शयाविष्कृता राय ।
 अमूयत इत्याहु । अमूयिषिपति । अमूयीत् । त्रिणि अमूययति । अ
 आसूयियन् । ५ । बल्लु तु माधुर्यपूजया । बल्लुयति । अद्यतन्वा अह

स्वीत् । वस्व्वांश्चकार । ६ । वेद् अद् वेद्, अद् वीर्येऽस्तौ पूर्ण-
 मत्वेऽपि । घात्घमांश्चार्धकार आत्त्वनेपथार्ध । वेवते । व्यपते । कम्पु-
 वेस्तृतीयावनपञ्च द्विले, वयिपिपते । अविपिपत् । अवेविष्ट । अक-
 विष्ट । वेवांचठे । अयांचठे । ८ । वेद् वेत्पति । अद् अत्प-
 ति । ९ ॥ ३ ॥

अल्पार्धकुत्सयोर्लिट् लोट् वीत्तौ इरञ्ज इरस ईर्ष्यार्षी ।

मिष्णञ्ज उपसेवायां मिदञ्ज चिकित्सायै उरस ऐश्वर्ये ॥३॥

अल्पार्धकुत्सयोर्लिट् । लिप्पति । पक्ष्मत्वयस्य कित्वात्त गुण ।
 ११ । अवेद् वीत्तौ । अवेत्पति । अवेत्पिपति । अवेत्पिपति । अवेत्पिता ।
 अवेत्पिता । 'बन्वो वा' ॥१॥१॥८१॥ इति वक्ष्येपमपि विकल्पेनेच्छन्ति
 वेचित् । १२ । इरञ्ज इरस ईर्ष्यार्षी । इरञ्जति । इरञ्जति । १४ ।
 मिष्णञ्ज उपसेवायाम् । मिष्णञ्जति उपसेवते इत्पर्थे । १५ । मिदञ्ज
 चिकित्सायै । मिदञ्जति । अर्धं कुत्सायामित्पन्ने । १६ । उरस ऐश्वर्ये ।
 अरत्पति । अरत्पिसिपति । १७ ॥ ४ ॥

नन्द समृद्धौ कुपुम क्षेपे समूयस प्रमूर्तार्ये ।

इयसेससौ तु घात् ईर्ष्यायां पुष्य सन्तोषे ॥ ५ ॥

नन्द समृद्धौ । नन्दति । नन्दिता । "बन्वो वा" ॥१॥१॥८१॥ इति
 वक्ष्येपमपि वेत्पिन्मते विकल्पव्यात् ; नन्दिता । १८ । कुपुम
 क्षेपे । कुपुम्पति । "अत्" ॥१॥१॥१॥ इत्यनुद् ; कुपुमिपिपति । कुपु-
 मिता । कुपुम्पिता । कुपुम्पिचकार । 'बन्वो वा' ॥१॥१॥८१॥ इति

पकोऽपि शोषे, कुपुमांशकार । कुपुम्बित । कुपुमित । कुपुम्बिता ।
 कुपुमिता । कुपुम्बितुम् । कुपुमितुम् । १९ । संभूयस प्रभूतार्थे ।
 संभूयस्वति भस्वम् भवति इवे प्रभूतं भवतीत्यथ । भर्तृभूयसीम् ।
 संभूयिषसिपति । संभूयस्विता । संभूयसिष्ठा । २० । इयसेससी तु
 पाद् इप्यार्त्तौ । इयस्वति । इयस्वति । २२ । पुण्य सन्धोप । पुण्यति ।
 २३ ॥ ५ ॥

उपस प्रभातवाप्ये रेपा चित्रेऽथ पयसिति प्रसवे ।
 येल्य समयार्थे स्याच्चरण गताश्रगद् सन्त्रार्थे ॥ ६ ॥

उपस प्रभातवाप्ये; प्रभातार्थे इत्यर्थे । उपस्यति रात्रिः; प्रभातौ-
 भवतीत्यथ । रेपा चित्र । रेपापति चित्र करोतीत्यथ । २५ । पयसिति
 प्रसव । पयम् इति धातुः प्रसव कर्त्तव्यः । पयस्वति गौ । पयः प्रसूते
 इत्यथ । यद्य समयार्थे । यद्यभवति चित्रः; काश्चिदर्थं करोतीत्यर्थः ।
 २७ । चरण गतौ । चरण्यति गच्छतीत्यथ । २८ । अगद् सन्त्रार्थः ।
 सन्त्रमीश्वरं तस्यार्थे । अगपतिः औश्वरं करोतीत्यथ । २९ ॥ ६ ॥

तिरस तरण प्रसिद्धौ दुवस तु परिवापपरिचरणयो स्यात् ।
 कुमुम शोषेऽथैला केला जिला विलासायाः ॥ ७ ॥

तिरस तरण प्रसिद्धौ । तिरस तरण एतौ द्वौ प्रसिद्धौ । तिरस्यति ।
 तरस्यति प्रसिद्धो भवतीत्यथ । ३१ । दुवम् तु परिवापपरिचरणयोः ।
 दुवस्वति । ३२ । कुमुम शोषे । कुमुम्यति क्षिपतीत्यथ । नरदाजर्त
 चरन्तुर्त्तौ मित्राधिक्रियामनुभवतीत्यथ इत्यप्य । ३३ । एला केला जिला

विद्यमाना । एष्यति, कस्यति मस्यति च विद्यमानाय ।
 एष्यतिविपति । क एष्यतिपत् । एष्यतिविपति । कस्य
 सापियन् । कस्यसाचकार । कस्यपित्वा । प्रकस्यन् इत्यादि । ३६५ ॥

मघा आशुप्रहण मगध तु परिवष्टने समर युद्धे ।
 सुम्ब दुःख सत्क्रियायां विख्यातौ मुरण पुरण गतौ ॥ ८ ॥

मेघा आशुप्रहणे । मेघापति । ३७ । मगध तु परिवष्टने । मगध्वति ।
 मगध्विता । मगधक । ३८ । समर युद्ध । समपति युद्धं कथति । ३९ ।
 सुम्ब दुःख सत्क्रियायाम् । सुम्बति सुखीमवतीत्यय । ४० । दुःख्यति
 दुःखीमवतीत्यय । ४१ । मुरण पुरण गता । मुरण्वति । पुरण्वति ।
 ४२ ॥ ८ ॥

मरण तु धारणपोषणयुद्धेष्वय चुरण शौर्यधेतनयोः ।
 इष्यध शरधारणार्थे तन्तस पम्पस तु दुःखार्यौ ॥ ९ ॥

मरण धारणपोषणयुद्धेषु । मरण्वति । ४४ । चुरण शौर्यधेतनया ।
 चुरण्वति । ४५ । इष्यध शरधारणार्थे । इष्यध्वति । इष्यति । इष्यतिवि-
 पति । ४६ । तन्तस पम्पस तु दुःखार्यौ । तन्तस्वति । पम्-
 साचकार । पम्पसाचकार । “पेऽसिद्धिः” ॥ ४७ ॥ ९ ॥

गद्गद् वाफ्यस्सलने त्वरार्थं
 पञ्चाशदमी कण्ठ्वाद्य- परेऽ
 गद्गद् वाफ्यस्सलने ।

गपत । ४८ । लरथकसुरथ । सुरप्यति, लरते इत्यथ । सपर पूजा-
पाम् । सपयति । 'संमिप्रत्ययान्' ॥ १३ ॥ १०५ ॥ इत्यङि- सपया । एत
पञ्चान् कण्ठाद्यो घातत्र इच्छ ॥ परञ्च्य इरथ गोधाद्य' क्विन्
कण्ठाद्याऽनञ्च नाच्चः, अनुच्छयत्वात् क्विटा इत्यथ ॥ १० ॥

क्रियावाचित्वमास्यात् प्रसिद्धाऽर्थं प्रदर्शित ।

प्रयोगतोऽनुमन्तव्या अनकाया हि घातत्र ॥ ११ ॥

अपरमात्रधानम्यमापान्भातिरिक्तमाह -

परे स्तम्भादय सौत्रा गव्याद्या नामघातत्र ।

चुलुम्पप्रमुम्बा वाक्यकरणीया अनेकश ॥ १२ ॥

लौकिका क्लृप्तिमुम्बाम् परोक्ता अपि केचन ।

अनेकार्था स्मृतास्तेषां दर्शनं तु निदर्शनम् ॥ १३ ॥ युग्मम् ।

पर स्तम्भाद्य' सात्रा । कण्ठारिभ्य' परञ्च्य मात्रा घातत्र'
लम्भाद्य' । लम्भू लम्भ । लम्भ क्रिया निराय' । लम्भानि
लम्भानि "लम्भून्मुम्भूकम्भून्मुम्भून्मा मा च" ॥ १३ ॥ १०६ ॥ इति
भा'न् । "नाम्यञ्जन" ॥ १३ ॥ १०५ ॥ इति नलुङ् । अदिस्वान् किल्ल बट् ।
लरथा । लरिमत्वा । लम्भा भातम्य । लम्भाति । लम्भात् । किं ज्ञान ।
कपति । जनाहा "जनिपति" (उत्रा १४) इति ट् ईर्षे च ईष्टः ।
"किञ्ज" (उत्रा-५३४) इति कट् ककरा ककटम् । "निनिग" ॥ (उत्र
५३०) इति स निपातनात्, ईरत्वा मद्धट् । पति पतन । पतयति

विष्णुमाधा । एष्मपति केष्मपति नष्मपति च विष्णुसतीत्यर्थः ।
 एष्मपिपिपति । ऋ एष्मपियन् । एष्मवाञ्चकार । ऋष्मपिपिपति । ऋ-
 ष्मपियन् । ऋष्मवाञ्चकार । ऋष्मवित्ता । मष्मष्मप्य इत्यादि । ३६ ॥ ७ ॥
 मघा आशुग्रहण मगघ तु परिवष्टन समर युष्मे ।

सुस दु स्र तत्क्रियायां विष्म्यासौ मुरण पुरण गतौ ॥ ८ ॥

मघा आशुग्रहण । मघापति । ३७ । मगघ तु परिवष्टन । मगप्यति ।
 मगप्यिता । मगपक । ३८ । समर युद्ध । समपति; युद्धं कर्तति । ३९ ।
 सुस दु-स्र तत्क्रियायाम् । सुप्यति; सुन्मीमषतीत्यर्थः । ४० । दु-स्रपति-
 दु-न्मीमषतीत्यर्थः । ४१ । मुरण पुरण गता । मुरप्यति । पुरप्यति ।
 ४२ ॥ ८ ॥

मरण तु धारणपोषणयुद्धेष्वय चुरण चौर्यधेतनयो ।

इषय धरधारणार्थे तन्तस पम्पस तु दु-स्वार्थो ॥ ९ ॥

मरण धारणपोषणयुद्धेषु । मरप्यति । ४४ । चुरण चौर्यधेतनयो ।
 चुरप्यति । ४५ । इषय धरधारणार्थे । इषप्यति । इषधिता । इषदिधि-
 धति । ४६ । तन्तस पम्पस तु दु-स्वार्थो । तन्तस्पति । पम्पस्पति । कन्त-
 धाञ्चकार । पम्पसाञ्चकार । “वाऽतिथि” ॥ ४१ ॥ १८ ॥ इति पद्येषु ।
 ४७ ॥ ९ ॥

गद्गद् वाक्यस्त्रलने त्वरार्थकस्तुरण सपर पूजायाम् ।

पद्माश्वमी कण्डूयाद्य- परेऽनर्थका नोक्ता ॥ १० ॥

गद्गद् वाक्यस्त्रलने । गद्गदपति । गद्गदद् इत्येके । तन्मदं गद्

सुष्ठुवति ष्ठात्रम् । घटं करोति, घटवति । “मिश् बहूळं नाम्” ॥१३॥
 ४।५२॥ इति मिश् । व्याकरणस्य सूत्रं करोति, व्याकरणं सूत्रयति ।
 मन्त्रये समुत्पन्न व्याकरणसूत्रयोः संबन्धो निवर्त्तते । सूत्रयति क्रिया-
 संबन्धात् द्वितीयैव मत्तु पठौ । एव त्रिषोर्द्धी तिष्ठकयति इत्यादि ॥१०॥
 एवं वक्षप्रत्ययान्तां शब्दा नाममस्तनो भवन्ति ।

नामभाषुविधेयविकारस्तु श्रीगुणरत्नसूरीन्द्रमिरीषितकिवारजसप्तशय-
 म्भारवसातम्ब ।

बुद्धम्यप्रमुखा घातनो वाक्यकरणीपसंज्ञा भवन्ति । बुद्धम्य उच्यते ।
 बुद्धम्यति । छर्त्यं यथा-

“नीपामं बोद्धवमेप मेद्धोद्यति मे मन ।

एवमो वीजयभ्राष्ट्रा ममाशामुद्धुद्धुम्यति” ॥१॥

हृत् ब्रह्मेदे “नाभि पुंसि च” ॥५।३।१२१॥ इति षके, हृषिका
 चित्रकरलेखनी हृषिका च । घटण् कथने । निर्घोरयति । षके,
 घातक । पिबोऽनित्यत्वेऽपि घटस्तुष्टा । बस्तुहण् बट्टीकने । अरन्त ।
 माये छर्त्यं यथा । “तावत् परः प्रपरमुत्सुहवाचकार” । अत्रास्तुङ्
 स्थानित्वात्पुपस्त्वगुणामाव । अर्वाचारण् अर्वाशायाम् । ‘तत्र धम-
 मवधीरव धीर’ इति छर्त्यं नैपय । उद्गुपुपत् उद्धकस् उद्धुसने
 वायं कृदादि । उद्गुपुपत्सुद्धकसत्यज्ञमनन । उद्गुपुपत्सुद्ध-
 रोमाच्च । उद्गुपुप कृदादि ” ॥५।३।१७॥ इत्यमटो विस्वात्मगुण

हृषिमुद्रया घातनो छर्तिकसंज्ञा भवन्ति । यथा । हृषि ई
 विद्धवते । मधि विद्धव । छर्त्यं यथा । “मिच्छन्वासासु भीमूता ।
 विवि प्रहा” । विच्छावीमवन्तीत्यथ । वीजय ध्वजने । वी

पठयात्परिति वाडनेन पठन् गतौ वेति पुठपरस्तेय चेतुमाभ्याम्पि
स्मात् ॥ इत्वारय सौत्रा ॥

इह सर्वेऽङ्गमपतिप्रानेऽपि सम्भ्यादय सौत्रा इति ह्योत्तेर्मङ्गल-
न्तोऽपि सम्भू पुरि वेठे । एवं क्विकिचेतु इतिर्वाक्यकरणीयेषु पुठन्
काशौ वेठे तत्राप्ययमेव हेतुर्मन्तव्यम् । गम्याद्या नामवातव । गोम-
भ्यात् क्यम्भ्यश्चे गम्य इति । यथा गमिच्छति गम्यति । पावमि-
च्छति गम्यति । १ । एवं कान्थ २ क्विन् ३ क्वह् ४ च्चम्भेक्यह् ५
क्यह् ६ क्क्यादे क्वह् ७ तपस क्वन् ८ विह् ९ मिह् १
पठन्मङ्गलाभ्यां स्रग्धा मासवातवो मन्थि । अमेपोहपरवामि ।
यथा पुत्रमिच्छति पुत्रकाम्भवति । “द्वितीयाया कान्थ” ॥ ११४२२ ॥
इति कान्थप्रत्यय । १ । गमिच्छति गम्यति “अमाभ्यात् क्वन्”
॥ ११४२३ ॥ इति क्वन्प्रत्यय इत्युत्तमेव । २ । पुत्र इवाचरति
पुत्रति “क्वन् क्विन्” ॥ ११४२४ ॥ इति क्विन् । ३ । इह इवाचरति
इहाचरते; “क्वह्” ॥ ११४२५ ॥ इति वाचारे क्वह् । ४ । असृष्टो सृष्टो
मभवति सृष्टाचरते; “च्चम्भे सृष्टादे” ॥ ११४२६ ॥ इति क्वह् । ५ ।
अश्लोहितो श्लोहितो मभवति श्लोहिताचरते श्लोहिताचरति; “इह्
विम्भ” ॥ ११४२७ ॥ इति क्वह् । “क्वह्पो त्वा” ॥ ११४२८ ॥
इति विकल्पेनात्मभेदम् । ६ । क्क्याय क्यजे क्यमति मभवति
क्क्याचरते; “क्क्याय क्क्यायत्” ॥ ११४२९ ॥ इति क्वह् । ७ । तप
करोति तपस्वति तपी; अत्र प्रवाचस्तप स्रग्धा । तपकरोति तपन्; अत्र
क्यन्वापार्श्वक्यः क्यन् । ८ । इत्ये निरकति इत्तचते । पारौ निरकति
पारुचते । “मङ्गात्रिरचने” ॥ ११४३० ॥ इति मिह् । ९ । स्रग्धं करोति

मुञ्चति च्छात्रम् । घटं करोति घटयति । “भिञ् बभूवे भाञ्” ॥३॥
 ४।४२॥ इति भिञ् । व्याकरणस्य सूत्रे करोति, व्याकरणे सूत्रयति ।
 प्रत्यये समुत्पन्न व्याकरणसूत्रयो संबन्धो निवर्त्तते । सूत्रयतिविद्या-
 संबन्धासु द्वितीयैव, नतु पठ्ठी । एवं विद्योर्द्धी विद्ययति इत्यादि ॥१०॥
 एवं वसप्रत्ययान्तां सप्त्या नामयातवो भवन्ति ।

नामधातुविशेषाधिकारस्तु श्रीगुणरत्नसूरीन्द्रविरचितविक्रियारत्नसमुच्चय-
 मभ्यादवसावभ्य ।

बुभुस्यप्रमुखा भातवो वाच्यकरणीवसंज्ञा भवन्ति । बुभुस्य क्तेने ।
 बुभुस्यति । छस्यं वचा-

“नीपानं बोधयन्नप मेङ्गोद्यति मे मन ।

एवमो वीजवभासा ममाद्यामुच्युस्यति” ॥१॥

कृच क्तेने “नासि पुसि च” ॥५॥ १।२२॥ इति ञके, कृचिका
 विश्वरसेरनी कृचिका च । घटप् वचने । निर्घोषयति । ञके,
 भातक । विश्वोऽनित्यत्वाच्चि घटस्तुञ्ज । उस्तुङ्क् वहीकम् । अहन्व ।
 माप छस्यं वचा । ‘कावत् एर’ प्रत्यरमुस्तुङ्क्पाचकार’ । मत्रास्तुङ्क्-
 खानिलाहुपान्त्वगुणामाव । भवधीरप् अवज्ञायाम् । “वम पय-
 मवधीरव धीर” इति छस्यं नैपथे । उच्युपन् उच्युम् उच्युसने ।
 भाप कुटादि । उच्युपत्युङ्क्सत्यङ्गमनन । उच्युपजमुङ्क्सने
 रोम्राञ्च । उच्युप “कुटाव” ॥४॥ १।२५॥ इत्यमटो विस्वाप्तगुण ॥१॥

कृचिमुट्या भातवो साङ्गिकमंज्ञा भवन्ति । वचा । कृचि क्तेने ।
 विठवते । अचि विठव । छस्यं वचा । ‘मिच्छन्त्याद्यामु सीमूता विठवर्त्ते
 दिवि म्हा” । विच्छापीमपन्तीत्यव । वीजव च्चने । वीजयति ।

अवीज्यत् । “राजहंसैरवीज्यत” । के अदन्तत्वेन ‘अत’ ॥४१॥८२॥
 इत्स्वस्तुकि समासलोपित्वात् ‘अपान्त्वस्य’ ॥४१॥३५॥ इत्स्वनापान्त्व
 इत्सामाशे; अविबीजत् । विपूर्वस्य ईञि कुत्सने चेत्स्वस्य तु या व्यञ्जयत्,
 अन्वयत व्यञ्जित् इत्यादि स्यात् । हीकञ्च निन्दायाम् । हीक्यति ।
 के प्राग्बहुपान्त्वइत्सामाशे; अत्रिहीक्यत् । छे, हीक्यत् । “त्रिबति ॥५
 १११॥ इत्स्वने हीकना । त्रिचाऽनित्यत्वे हीक्य “छेत् ॥५५॥
 १ ॥ इत्य’ । अन्वोळ्च् हिन्वोळ्च् प्रेङ्गोळ्च् वाङ्मने । वाङ्मनेऽनुषेप ।
 अन्वोळ्चति । के ‘स्वरार्थेऽङ्गीब’ ॥४१॥४॥ इति द्वितीयांशस्य द्वित्,
 तच्चापि “म अदन्त् ॥४१॥३५॥ इति नस्व द्वित्वनियम अदन्तत्वात्
 “उपान्त्वस्य ॥४१॥३५॥ इति इत्सामाश च आम्बुदाङ्क् । हिन्वा
 ङ्क् । हिन्वाङ्क्यति । च अत्रिहिन्वोळ्च् । प्रेङ्गोळ्च् । प्रेङ्गाङ्क्यति । के
 अपिप्रेङ्गाङ्क् । रूपन् स्वर्यमव्याप्यो । रूप्यति अट् । रूप्यति
 मुचम् । पूषादरादित्वादाट् रूप्यक् । च अदरूपन् । अस्त्वं यथा ।
 “कटिन् सोऽङ्गीरिरमुच्यति” । इत्काद्यो अङ्किङ्का इया । इह च
 अत्रिन् अङ्किङ्क्य अपि वाक्यकरणीवपूष्य दृश्यन्त वाक्यकरणीयाश्च
 अङ्किङ्केषु अत्रिदृश्यन्ते; तमते अङ्किङ्का एत च वाक्यकरणीया इति दृष्ट
 निबद्ध एतत्संज्ञाऽन्वर्तमान विसेपसंप्रदायविज्ञाऽभ्युदा इति ॥

कचच परमतात्तम भातवा यथा । यचन् बन्धन । यथा । “तीडिन्
 कचचतीवाञ्जा” । “मामन रजयचित्” । अदन्तत्वेन “अत” ॥४१॥
 ८२॥ इत्स्वस्तुक् व्याप्तित्त्वेन अत अपान्त्वस्यामावात् अपान्त्वम्भात्त
 वृद्धिन । के अचयचन् । अत्रादन्तत्वात् “अत” ॥४१॥८२॥ इत्स्वस्तुकि
 समासलोपित्वात् “असमानलोप-” ॥४१॥३६॥ इति पूर्वस्य सम्बन्धो

दीर्घम् न । ओसञ् बद्धवेजसो । ओसवति । सनि "स्वरवे" ॥४११
 ॥४१॥ इति गर्हित्व भाञ्जिञ्चिपति । के, भाञ्जिञ्चन् । ननु अस्तुक्
 स्थानित्वाञ् इति द्वित्व प्राप्ताति, तत्कर्म मेर्हित्वम् । उच्यते । "अतः"
 ॥४११॥८२॥ इति सूत्रस्य श्रुतौ विधिपयेऽस्तुक् स्नादित्वापि व्याख्या-
 ऽलि तदाभयपेऽस्तुकाऽत्र औ विषय कृतत्वन परनिमित्तकत्वाभावात्
 "स्वरस्य परे" ॥४१११॥ इत्यनेन च परनिमित्तकत्वमत्र स्वरपेदास्य
 स्थानित्वविधानात् स्थानित्वमित्यथा जि इत्यत्र द्वित्वम् । सा भवाना-
 ञ्जिञ्चन् भ्रातृत्वत्वन समानस्योपित्वान् द्वित्वान् पूव प्राप्त उपान्त्स्यद्वस्रो
 न । अथि भाञ् विषयसप्तम्या । उणादौ "अम्" (उणा-९५०) इत्यसि,
 ओञ् । स्फुटग् प्राक्त्रम् । स्फुटयति । अस्तुक् स्थानित्वात् गुणा न ।
 तुत्यम् भाञ्छादने । तुञ्चयति । यथा माय । "पांमुर्दितां मुञ्चतुत्वबहु
 स्थिताऽत्र" इति । स्त्र्यञ् ममाहार । स्त्र्यञ्चयति । स्फुटं कथति स्फु-
 पत्यवमित्वादिरीत्या स्फुटादनाम्नौ विञ्चि स्फुटयति तुञ्चयति स्त्र्यञ्च-
 यतीत्यादि रूपमिच्छाच्चपि स्फुटण्प्रभृतीनामन्तपु पाठ इष्टाद्यमस्यच मति
 निजं विनाऽपि प्रयागाथ । अन्तत्वाच्चगामनकस्वरकायाप्यपि स्यु ।
 तयाहि । विञ्चा नित्यत्वामावेऽन्तकस्वरान् "अन्तनादरकस्वरान्" ।
 ॥४१११॥ इति पर म स्नात् । ननु क्यमतम् । विञ्चसन्निवाग एव चुरादी-
 कामदन्तवति हि म्याय । सत्यम् । परं न्याया स्मिन्निवागिमाया इत्यथा विञ्च-
 सन्निवोग इत्यर्थं म्यापोऽत्र लक्ष्मीपते । तयाऽनेकस्वरत्वान् 'घातारक-
 स्वरान्" ॥४१११॥ इति पराद्याया भाञ्चि स्फुटञ्चकारत्वादि मीञ्च-
 यर्षे "निञ्चहिम ॥४१११॥ इति ञ्क स्फुटक इत्यादि च । अ-
 च । एवंप्रकारतया घानूनामसौ लुङं वाचित्वाऽनुपान्त्स्यस्याप्यकारक

त्यसमवीयेवात्वेप्रियवीति सूत्रेण ह्यसौ, "अतिरि-गावाशर॥ इति
प्रागमे लुगापपवीस्वाद्यपि त्वान् ।

अनेकर्था सर्वे वातपो ज्ञेयाः। तथासर्वाणां दर्शनं प्रकटवं तु
विरक्षणं दृष्टान्तमात्रमेवेति ॥१३॥

ज्ञेयाः स्वयं यथादृष्टमत्र न्यूनाधिकं च यत् ।

तुल्यविधैः सुधीभिस्तुष्टोप्य मयि कृपालुभिः ॥ १४ ॥

द्वार्त्रिंशदधिकधातुद्विसहस्रीपत्रपूरितः श्रयताम् ।

कविकल्पतरुर्नूयादेकादशपङ्क्तयः फलदः ॥ १५ ॥

द्वार्त्रिंशदधिकधातुद्विसहस्री सैव पत्राणि तैः पूरितो भूतः कविकल्प-
तरुः फलदः । अत्राणां मर्यादा पङ्क्तयो नूयात् । कल्पतरुधर्मत्वात्पत्रलापेन,
फलदः च पुच्छुष्म् ॥ १५ ॥

इति सदगुरुवाग्देवीप्रसादमासाद्य हर्षकुलविहिते ।

कविकल्पद्रुमनाम्नि ग्रन्थेऽमृत्युसुत्रोऽत्र दशमपरः ॥१६॥

सुगमः । किन्तु दशमपर इति । दशमपररोऽप्येतन्नो दशमपर
पङ्क्तयस इत्यर्थः ॥ १६ ॥

तत्सपूर्वो च सपूर्णोऽप्यमेकादशपङ्क्तयः ।

कविकल्पद्रुमनामा यथेप्सितफलदः पाठक्यनाम् ॥

इति कथागच्छप्रतिपत्तिप्रोक्तस्मीत्यागरसूरिबीजुमहिसाबुसूरिपङ्क्त-
प्रतिपत्तिबीजमभिमन्त्रयुगिष्ठिप्यहर्षकुलप्रचीतार्यां स्वोपकारैयन

कविकल्पद्रुमनात्पाठ्यटीकायां वातुकिन्तामविनाम्नां

सौत्रपाठप्रकाशोनामैकादश पङ्क्तयः संपूर्वः । ।

॥ तत्सपूर्वमे संपूर्वेदं

